

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΥΚΟΥ-ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΟΛΟΒΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

ΙΣΤ
ΝΕΑ
1963

“ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ο ΣΟΦΟΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ,
Π. Γ. ΜΑΥΡΙΑ & ΣΙΑ Ο. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΙΘΜΟΣ
14Α

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΥΚΟΥ - ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΟΛΟΒΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Γιὰ τὴν Τρίτη τάξι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Σύμφωνη μὲ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα
καὶ τὴν δρθογραφία τοῦ Ἀναγνωστικοῦ.

“ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ο ΣΟΦΟΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ,,
Π. Γ. ΜΑΥΡΙΑ & ΣΙΑ Ο. Ε.
ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 14 - ΑΘΗΝΑΙ

Copyright by :
«ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ο ΣΟΦΟΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ»
Αθήναι 1963

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΦΘΟΙΓΓΟΛΟΓΙΚΟ

Τὸ ἀλφάθητο

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει 24 γράμματα.

Ἐχομεν γράμματα μικρὰ καὶ κεφαλαῖα.

Τὰ 24 γράμματα τὰ γράφομε καὶ τὰ διαβάζομε ώς ἑξῆς:

1	α	A	ἄλφα	13	ν	N	νὶ
2	β	B	βῆτα	14	ξ	Ξ	ξὶ
3	γ	Γ	γάμα	15	ο	Ο	δμικρον
4	δ	Δ	δέλτα	16	π	Π	πὶ
5	ε	E	ἔψιλον	17	ϙ	P	ϙὸ
6	ζ	Z	ζῆτα	18	σ	Σ	σίγμα
7	η	H	ἢτα	19	τ	T	τὰ (ταῦ)
8	θ	Θ	θῆτα	20	υ	Υ	ῦψιλον
9	ι	I	γιῶτα	21	φ	Φ	φὶ
10	κ	K	κάπα	22	χ	X	χὶ
11	λ	Λ	λάμδα	23	ψ	Ψ	ψὶ
12	μ	M	μὶ	24	ῳ	Ω	ῳμέγα

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ 24 παραπάνω γράμματα ἔχομε καὶ τὸ **τελικὸ σίγμα (ς)** ποὺ μπαίνει στὸ τέλος ὡρισμένων λέξεων π.χ. Καλὸς μαθητής. Ωραιος κῆπος.

Καὶ τὰ 24 γράμματα τὰ Ἰέμε μὲ μία λέξι **Ἄλφάθητο** ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν δύο πρώτων γραμμάτων: **ἄλφα, βῆτα.**

Ασκήσεις

1. Δεῖξε καὶ διάβασε τὰ 24 μικρὰ γράμματα.
2. Δεῖξε καὶ διάβασε τὰ 24 κεφαλαῖα γράμματα.
3. Γράψε δύο φορὲς τὰ μικρὰ καὶ τὰ κεφαλαῖα γράμματα μὲ τὸ ὄνομά τους, ὅπως εἶναι στὸν παραπάνω πίνακα, στὸ τετράδιο τῆς γραμματικῆς σου.
4. Νὰ μάθης ἀπ' ἔξω νὰ λέσε καὶ νὰ γράφης τὸ ἀλφάβητο.

Τὰ φωνήεντα

Απὸ τὰ 24 γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου μερικὰ ἔχουν μόνα τους δυνατὴ φωνή.

Αὐτὰ εἰναι ἑπτὰ (7).

α, ε, η, ι, ο, υ, ω.

Κανόνας: Τὰ γράμματα ποὺ ἔχουν μόνα τους δυνατὴ φωνή, λέγονται φωνήεντα.

Τὰ σύμφωνα

Απὸ τὰ 24 γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου μερικὰ δὲν ἔχουν μόνα τους δυνατὴ φωνή.

Αὐτὰ εἰναι δέκα ἑπτὰ (17).

β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.

Κανόνας: Τὰ γράμματα ποὺ δὲν ἔχουν μόνα τους δυνατὴ φωνή, τὰ λέμε σύμφωνα.

Ασκήσεις

1. Γράψε δύο φορές τὰ φωνήεντα μικρὰ καὶ κεφαλαῖα στὸ τετράδιο τῆς γραμματικῆς σου.
2. Γράψε δύο φορές τὰ μικρὰ καὶ κεφαλαῖα σύμφωνα.
3. Νὰ σημαδέψῃς μὲ μία γραμμὴ τὰ φωνήεντα ποὺ εἶναι στὴν ἀντιγραφή σου.

Ο λόγος (ή όμιλία)

Παραδείγματα :

Πηγαίνω στὴν Τρίτη τάξι.

Στὴν καινούργια μας τάξι ἔχομε πολλὰ βιβλία. Στὴν Τρίτη τάξι θὰ μάθω πολλὰ γράμματα.

Παρατήρησι : Μὲ τὶς λέξεις ποὺ βάλαμε σὲ κάθε παράδειγμα ἐκφράζομε μία όμιλία, ἕνα λόγο.

Τὶς σκέψεις μας τὶς ἐκφράζομε μὲ δύο τρόπους : **προφορικά** ή **γραπτά**.

“Οταν μιλᾶμε ἔχομε προφορικὸ λόγο.

“Οταν τὰ λόγια μας τὰ γράφομε ἔχομε γραπτὸ λόγο.

Κανόνας : Λόγο λέμε κάθε όμιλία, μὲ τὴν ὅποια ἐκφράζομε τὶς σκέψεις μας γραπτὰ ή προφορικά.

Η πρότασι

Παραδείγματα :

Τὸ καλοκαίρι τελείωσε.

Τὰ σχολεῖα ἄνοιξαν.

Ἐφέτος θὰ είμαι στὴν Τρίτη τάξι.

Παρατήρησι: Ἐδῶ βλέπομε τρεῖς δημιλίες, τρεῖς γραπτοὺς λόγους. Κάθε λόγος εἶναι μία διλόχληρη δημιλία.

Στὸ τέλος κάθε δημιλίας βάζομε τελεία.

Κανόνας: Πρότασι λέγεται μία σύντομη δημιλία ποὺ βγάζει ἔνα τέλειο νόημα.

Ασκήσεις

1. Φτιάξε προφορικοὺς λόγους καὶ γράψε τους στὸ τετράδιο τῆς γραμματικῆς σου.

2. Γράψε μερικὲς προτάσεις σὰν τὶς παρακάτω. (Ἀγαπῶ πολὺ τὸ σχολεῖο. Ἔγὼ θὰ γίνω καλὸς μαθητής).

Οἱ λέξεις

Παραδείγματα:

1. Ἐφαγα — τὸ — γάλα.

2. Ἐχω — ἔνα — γατάκι.

Παρατήρησι: Ἐδῶ παρατηροῦμε ὅτι κάθε πρότασι ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρότερα μέρη, ποὺ λέγονται λέξεις.

Κανόνας: Λέξεις λέγονται τὰ κομμάτια ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἡ πρότασι.

Οι συλλαβές

Παραδείγματα:

1. Ἔ-φα - γα τὸ γά - λα.
2. Ἔ-χω ἔ - να γα - τά - κι.

Παρατήρησι: Έδῶ παρατηροῦμε ότι χωρίσαμε τὶς λέξεις σὲ μικρότερα κομμάτια, ποὺ καθένα προφέρεται μὲ μιὰ φωνή.

Κανόνας: Κάθε λέξι χωρίζεται σὲ κομμάτια, ποὺ προφέρονται μὲ μιὰ φωνὴ καὶ λέγονται συλλαβές.

Ἡ τελευταία συλλαβὴ σὲ κάθε λέξι λέγεται λήγουσα.

Ἡ δεύτερη συλλαβὴ μετὰ τὴ λήγουσα λέγεται παραλήγουσα.

Ἡ τρίτη συλλαβὴ ποὺ εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσα λέγεται προπαραλήγουσα.

Οἱ συλλαβές ποὺ εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσα λέγονται ἀρχικὲς συλλαβές.

Παράδειγμα

ἀρχικὲς συλλαβές	προπαραλήγουσα	παραλήγουσα	λήγουσα
πα - πα	δό	που	λος
πα	ρά	θυ	ρο
	σχο	λεῖ	ο
		τό	πι
			νά

Ασκήσεις

Νὰ φτιάξῃς τὸν προηγούμενο πίνακα στὸ τετράδιο τῆς γραμματικῆς σου καὶ νὰ γράψῃς τὰ ὄνομά σου, τὸ ἐπώνυμό σου, τὰ ὀνόματα τῶν γονέων σου, τῶν ἀδελφῶν σου, τοῦ τόπου ποὺ μένεις.

Τὰ γράμματα

Παραδείγματα :

1. "Ε-φ-α-γα τ-ὸ γ-ά-λ-α.
2. "Ε-χ ω ἔ-ν-α γ-α-τ-ά-κ-ι.

Παρατήρησι : Ἐδῶ παρατηροῦμε ὅτι τὶς συλλαβὲς τὶς χωρίσαμε σὲ μικρότερα κομμάτια ποὺ ἔχουν δικές τους φωνές. Τὶς ἀπλές αὐτὲς φωνὲς τὶς λέμε φθόγγους.

Τοὺς φθόγγους τοὺς γράφομε μὲ σημάδια.

Κανόνας : Τὰ σημάδια μὲ τὰ ὅποια γράφομε τοὺς φθόγγους, λέγονται γράμματα.

Οἱ φωνὲς ποὺ ἔχουν τὰ γράμματα λέγονται φθόγγοι.

Οἱ δίφδογοι

Παραδείγματα :

Οἱ μαθῆται παίζουν στὴν αὔλῃ τοῦ σχολείου.

Οἱ κῆποι τὴν ἀνοιξι εἶναι γεμάτοι λουλούδια.

Παρατήρησι : Στὶς λέξεις αὐτὲς βλέπομε δύο φωνήντα (δύο φθόγγους) νὰ ἔχουν μία φωνή.

Αύτά είναι

τὸ αἱ ποὺ τὸ λέμε ε
τὸ εἱ ποὺ τὸ λέμε ι
τὸ οἱ ποὺ τὸ λέμε ι
τὸ υἱ ποὺ τὸ λέμε ι

τὸ αὐ ποὺ τὸ λέμε αφ ἥ αβ
τὸ εὐ ποὺ τὸ λέμε εφ ἥ εβ
τὸ ηὐ ποὺ τὸ λέμε ηφ ἥ ηβ
τὸ οὐ ποὺ τὸ λέμε ου

Τὰ διπλᾶ αύτὰ φωνήεντα τὰ λέμε διφθόγγους.

Οἱ δίφθογγοι είναι δέκτω (8): αἱ - εἱ - οἱ - υἱ - αὐ - εὐ - ηὐ - οὐ.

Κανόνας: Δίφθογγοι λέγονται δύο φωνήεντα που προφέρονται μὲ μία φωνή.

Άσκησεις

1. Νὰ υπογραμμίσης τὶς διφθόγγους στὴν ἀντιγραφή σου.
2. Νὰ γράψῃς τρεῖς φορὲς τὶς διφθόγγους καὶ νὰ τὶς μάθης ἀπ' ἔξω.

Χρόνος φωνηέντων

1. Τὰ φωνήεντα ε καὶ ο λέγονται **βραχέα**, γιατὶ ἡ προφορά τους γινόταν πολὺ σύντομα στὰ παλιὰ χρόνια.
2. Τὰ φωνήεντα η καὶ ω λέγονται **μακρά**, γιατὶ στὰ παλιὰ χρόνια ἡ προφορά τους γινόταν ἀργά.
3. Τὰ φωνήεντα α, ι, υ λέγονται **δίχρονα**, γιατὶ ἄλλοτε είναι βραχέα καὶ ἄλλοτε μακρά.
4. Οἱ δίφθογγοι είναι όλες **μακρές** ἐπτὸς ἀπὸ τὸ αἱ καὶ οἱ, οἱ διόποιες είναι βραχεῖες μόνον, ὅταν είναι στὸ τέλος τῶν λέξεων.

Συλλαβισμός

Χωρισμός τῶν λέξεων σὲ συλλαβές.

Παράδειγμα :

1. Ὁ Τά - κης εī - ναι μα - θη - τής.

Παρατήρησι : Ἐδῶ τὶς λέξεις τὶς χωρίσαμε σὲ συλλαβές.

Κανόνας : "Οταν ἔνα σύμφωνο εἶναι ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα, τὸ γράφομε καὶ τὸ διαβάζομε μὲ τὸ δεύτερο φωνῆεν.

2. Ἡ θά - λασ - σα, ἡ μέ - λισ - σα, τὸ γράμ - μα, τὸ σάβ - βα - το, ὁ κόκ - κι - νος, ὁ Φί - λιπ - πος, τὸ θάρ - ρος.

Κανόνας : Δύο ὅμοια σύμφωνα γράφονται καὶ διαβάζονται χωριστά.

3. Κάθε πρώτη κάνω τὴν προσευχή μου, ἐτοιμάζομαι καὶ πηγαίνω στὸ σχολεῖο.

Ἡ γραμμούλα ποὺ μπῆκε στὴ λέξη πηγαί - νω καὶ τὴν χώρισε σὲ δύο κομμάτια, γιατὶ δὲν χωροῦσε δλόκληρη στὴν ἵδια σειρά, λέγεται **ἐνωτικό.**

Τὸ χώρισμα τῶν λέξεων σὲ συλλαβές λέγεται **συλλαβισμός.**

• Ασκήσεις

Γράψε καὶ χώρισε τὶς λέξεις σὲ συλλαβές:

Σάββατο, σάκκος, Φίλιππος, Ἀχιλλέας.

Ο Τάκης καὶ ὁ Μίμης εἶναι φίλοι.

Αγαπῶ πολὺ τὶς καραμέλλες.

Χρόνος συλλαβῶν

Παράδειγμα :

Νε - ρό, τό - πος, δρό - μος, κό - ποι.

Κανόνας : 1) Ή συλλαβὴ ποὺ ἔχει βραχὺ φωνῆεν ἢ
βραχεῖα δίφθογγο, λέγεται βραχεῖα συλλαβῆ.

Ζώ - νη, φω - νή, ναύ - της, εὐ - χή.

Κανόνας : 2) Ή συλλαβὴ ποὺ ἔχει μακρὸ φωνῆεν ἢ μα-
κρὰ δίφθογγο λέγεται μακρὰ συλλαβῆ.

Γιὰ νὰ σημειώσωμε τὴ μακρὰ συλλαβὴ γράφομε ἐπάνω της
τὸ σημεῖο — καὶ γιὰ τὴ βραχεῖα τὸ σημεῖο ~.

"Ασκησι

Γράψε τὰ σημεῖα ποὺ πρέπει στὶς βραχεῖες καὶ μακρὲς συλλα-
βὲς τῶν παρακάτω λέξεων :

"Ανθρωποι, τροχός, τρώγω, μαθητής, χοῖρος, σοφός, βροχή,
δοῦλος, τοῖχος, καὶ αῆπος.

Εἴδη λέξεων

Παράδειγμα :

Φῶς, μῆ-λο, ἄν-θρω-πος, πε-ρί-πα-τος.

Κάθε λέξι ἀποτελεῖται ἀπὸ μία ἢ περισσότερες συλλαβές.

"Η λέξι ποὺ ἔχει μιὰ συλλαβή, λέγεται μονοσύλλαβη, π.γ.
φῶς.

‘Η λέξι ποὺ ἔχει δύο συλλαβές, λέγεται **δισύλλαβη**, π. γ.
μῆ - λο.

‘Η λέξι ποὺ ἔχει τρεῖς συλλαβές, λέγεται **τρισύλλαβη**, π. γ.
ἄν - θρω - πος.

‘Η λέξι ποὺ ἔχει πάνω ἀπὸ τρεῖς συλλαβές, λέγεται **πολυ-
σύλλαβη**, π. γ. πε - ρί - πα - τος.

“Ασκησι� :

Νὰ ἀντιγράψῃς ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικό σου : 5 λέξεις μονοσύλ-
λαβες, 5 δισύλλαβες, 5 τρισύλλαβες καὶ 5 πολυσύλλαβες.

Tὰ πνεύματα

Παραδείγματα :

Αὔριο εἶναι ἑορτή.

‘Η ἐκκλησία ἔχει εἰκόνες ἀγίων.

Παρατηρήσεις : “Ολες οι λέξεις στὶς παραπάνω προτάσεις
ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγο.

Τὰ φωνήντα καὶ οἱ δίφθογγοι στὴν ἀρχὴ τῶν λέξεων παίρ-
νουν σημάδια ποὺ κοιτάζουν ἀριστερὰ ἢ δεξιά. Τὰ σημάδια αὐτὰ
λέγονται **πνεύματα**.

Στὶς διφθόγγους τὸ πνεῦμα μπαίνει στὸ δεύτερο γράμμα.

Στὰ κεφαλαῖα τὸ πνεῦμα μπαίνει ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ γράμμα.

Κανόνας : 1. Πνεύματα ἔχομε δύο : τὴν ψιλὴ (') καὶ
τὴν δασεῖα (').

2. Κάθε λέξι ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγο
παίρνει πνεῦμα.

Ασκήσεις

Βάλε πνεῦμα στὶς παρακάτω λέξεις:

1. Βάλε ψυλὴ στὶς λέξεις: Αθήνα, εκκλησία, αέρας, επάνω, αύριο, αυτή, αυγό.

2. Βάλε δασεῖα στὶς λέξεις: Ελλάδα, Ελένη, Ερμῆς, ήλιος, άγιος, ηλικία, ένα, έξι, επτά, εκατό.

3. Νὰ βρῆς ἀπὸ τὸ μάθημά σου μερικὲς λέξεις ποὺ ἔχουν ψιλὴ ἢ δασεῖα καὶ νὰ τὶς γράψῃς χωριστά.

Οἱ τόνοι

Σὲ κάθε λέξι μιὰ συλλαβὴ προφέρεται δυνατώτερα ἀπὸ τὶς ἄλλες. Στὴ συλλαβὴ ποὺ προφέρομε δυνατώτερα βάζομε ἓνα σημαδάκι ποὺ λέγεται **τόνος**. Οἱ τόνοι εἰναι τρεῖς:

α) Ἡ **δξεῖα** ('), ποὺ μπαίνει στὴ λήγουσα, τὴν παραλήγουσα καὶ τὴν προπαραλήγουσα.

Ἡ λέξι ποὺ ἔχει δξεῖα στὴ λήγουσα λέγεται **δξύτονη**, π.χ. γεωργός.

Ἡ λέξι, ποὺ ἔχει δξεῖα στὴν παραλήγουσα λέγεται **παροξύτονη**, π.χ. τραπέζι.

β) Ἡ **περισπωμένη** (-), ποὺ μπαίνει στὴ λήγουσα καὶ στὴν παραλήγουσα.

Ἡ λέξι, ποὺ ἔχει περισπωμένη στὴ λήγουσα, λέγεται **περισπώμενη**, π.χ. ἀγαπῶ, κτυπῶ.

Ἡ λέξι, ποὺ ἔχει περισπωμένη στὴν παραλήγουσα, λέγεται **προπερισπώμενη**, π.χ. κῆπος, δῶρο.

γ) Ἀκόμα εἰναι καὶ ἡ **βαρεῖα** ('), ποὺ μπαίνει πάντοτε στὴν τελευταία συλλαβή, ὅταν ἡ λέξι δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες μὲ κανένα σημεῖο στήξεως (κόμμα ἢ τελεῖα), π.χ. πονηρὸς μαθητής.

Στις διφθόγγους δ τόνος μπαίνει στὸ δεύτερο φωνῆν, π. γ. τοῖχος, σχολεῖο.

‘Υπάρχουν καὶ μερικὲς λέξεις, ποὺ δὲν παίρνουν τόνο καὶ λέγονται **ΔΤΟΝΕΣ**. Αὐτὲς εἶναι τὰ ἄρθρα, δ, ἥ, οἱ, τὸ ἐπίρρημα ώς καὶ οἱ προθέσεις, **ἐν**, **εἰς**, **ἐκ** (ἐξ).

Στὰ κεφαλαῖα γράμματα δὲν βάζομε τόνο, π.γ. ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ.

’Ασκήσεις

Νὰ ἀντιγράψετε ἀπὸ τὸ σημερινὸ μάθημά σας δέκα λέξεις μὲ δᾶξεῖα καὶ δέκα μὲ περισπωμένη.

Νὰ γράψης μία πρότασι μὲ κεφαλαῖα γράμματα.

Νὰ γράψῃς τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμό σου μὲ μικρὰ γράμματα καὶ μὲ κεφαλαῖα.

Τονισμός

a) Πότε βάζομε δᾶξεῖα.

Παράδειγμα :

Παράθυρο, πρόβατο, ἄνθρωπος.

Οἱ λέξεις αὐτὲς τονίζονται στὴν προπαραλήγουσα καὶ παίρνουν δᾶξεῖα.

Κανόνας : "Οταν τονίζεται ἡ προπαραλήγουσα, παίρνει πάντοτε δᾶξεῖα.

Παράδειγμα :

Τρέχω, δρόμος, κυνηγοί, μαθηταί.

Κανόνας: "Όταν τονίζεται βραχεῖα συλλαβή, παίρνει πάντοτε δέξεια.

Παράδειγμα:

Τρώγω, ναύτης, παίζω, φεύγω.

Κανόνας: 'Η παραλήγουσα παίρνει δέξεια, όταν ή λήγουσα είναι μακρά.

β) Πότε βάζομε περισπωμένη.

Παράδειγμα:

Ωραῖος, αῆπος, μῆλο, δῶρο, κῆποι.

Κανόνας: 'Η μακρὰ παραλήγουσα παίρνει περισπωμένη, όταν ή λήγουσα είναι βραχεῖα.

Παράδειγμα:—

Τοῦ καλοῦ καιροῦ, Βασιλεῦ.

Κανόνας: Οἱ λέξεις ποὺ τελειώνουν σὲ εὐ ή σὲ οὐ καὶ τονίζονται στὴ λήγουσα παίρνουν περισπωμένη. Τὸ ποὺ παίρνει περισπωμένη όταν είναι μὲ ἐρωτηματικό.

"Ασκησι

Αντιγράψετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικό σας δέκα λέξεις μὲ δέξεια καὶ δέκα μὲ περισπωμένη καὶ ἔξηγήσετε προφορικῶς γιατὶ παίρνουν δέξεια ή περισπωμένη.

Σημείωσι: Οἱ λέξεις μοῦ, τοῦ, μᾶς, σῶς, σέ, σᾶς, τόν, μέ, τούς, ἄλλοτε χάνουν τὸν τόνο τους καὶ ἄλλοτε τὸν ἀνεβάζουν στὴν προηγούμενη λέξι. Οἱ λέξεις αὐτὲς λέγονται ἐγκλιτικές.

Σημεῖα στίξεως

"Οταν διμιλοῦμε ἡ διαβάζομε ἡ φωνή μας παθαίνει διάφορες μεταβολές ἀνάλογα μὲ τὸ νόημα τοῦ κομματιοῦ ποὺ διαβάζομε. Τὶς μεταβολές αὐτὲς τὶς σημειώνομε μὲ μερικὰ σημεῖα, τὰ δποῖα λέγονται **σημεῖα στίξεως**.

1. Ἡ τελεία (.)	7. Τὰ εἰσαγωγικὰ («)
2. Ἡ ἄνω τελεία (*)	8. Ἡ παρένθεσι (())
3. Τὸ κόμμα (,)	9. Οἱ δύο τελεῖες (:)
4. Τὸ θαυμαστικὸ (!)	10. Τὸ ἐνωτικὸ (-)
5. Τὸ ἔρωτηματικὸ (;)	11. Τὰ διαλυτικὰ (..) καὶ
6. Τὰ ἀποσιωπητικὰ (...)	12. Ἡ ἀπόστροφος (')

Τὰ σημεῖα αὐτὰ θὰ τὰ ἔξηγοῦμε ὅταν τὰ συναντοῦμε στὴν ἀνάγνωσι.

Πάθη τῶν φθόγγων

"Εκθλιψι

Πολλὲς φορὲς ἀντὶ νὰ γράψωμε ἡ νὰ εἰποῦμε: **Σὲ ἔβλεπα λέμε σ' ἔβλεπα**, ἡ ἀντὶ νὰ εἰποῦμε **ἀπὸ δλους**, λέμε **ἀπ' δλους**.

Ἐδῶ βλέπομε ὅτι χάνεται τὸ τελευταῖο φωνῆγ μιᾶς λέξεως καὶ στὴ θέσι του βάζομε ἀπόστροφο. Αὕτὸ τὸ φαινόμενο λέγεται **ἔκθλιψι**.

Κανόνας: "Εκθλιψι λέγεται ἡ ἀποβολὴ (τὸ χάσιμο) τοῦ τελευταίου φωνήντος μιᾶς λέξεως, ὅταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Πόσα καὶ ποῖα εἶναι τὰ μέρη τοῦ λόγου

"Ολες οι λέξεις τῆς γλώσσας μας χωρίζονται σὲ δέκα εἰδη ποὺ ὀνομάζονται μέρη τοῦ λόγου.

Τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου εἶναι τὰ ἑξῆς: ἄρθρο, οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ἀντωνυμία, ρῆμα, μετοχή, ἐπίρρημα, πρόθεσι, σύνδεσμος, ἐπιφώνημα.

Τὸ οὐσιαστικὸ καὶ τὸ ἐπίθετο λέγονται καὶ δόνόματα.

ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟῦ ΛΟΓΟΥ

Τὸ ἄρθρο, τὸ οὐσιαστικό, τὸ ἐπίθετο, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχὴ λέγονται κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, γιατὶ κλίνονται, δηλαδὴ παρουσιάζονται καθένα στὸ λόγο, διάφορες μορφὲς (ἀριθμό, πτῶσι, πρόσωπο, ἔγκλισι κ.τ.λ.):

Παραδείγματα:

Τὸ νερό, τοῦ νεροῦ, τὰ νερά, τῶν νερῶν — παιᾶν, παιᾶνεις, παιᾶνει, παιᾶνομε, παιᾶνετε, παιᾶνουν, παιᾶνε — λυμένος, λυμένου, λυμένο, λυμένη κ.τ.λ.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟῦ ΛΟΓΟΥ

Τὸ ἐπίρρημα, ἡ πρόθεση, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα λέγονται ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου, γιατὶ δὲν κλίνονται, δηλαδὴ παρουσιάζονται πάντοτε στὸν λόγο μὲ τὴν ἴδια μορφή.

Παραδείγματα:

Ἐδῶ, ἐκεῖ, οὗτε, μήτε, ἀπό, μετά, μακάρι.

I. ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ούσιαστικά

Οι λέξεις Γιῶργος - Μαρία - πατέρας.	φανερώνουν	πρόσωπο
» γάτα - σκύλος - ἄλογο	»	ζῶο
» μολύβι - ἔδρα - θρανίο	»	πρᾶγμα
» πήδημα - τρέξιμο - δργωμα	»	ἐνέργεια
» λύπη - χαρὰ - πείνα	»	κατάστασι
» ἀνδρεία - κακία - καλωσύνη	»	ἰδιότητα

"Όλες αὗτες οι λέξεις λέγονται **ούσιαστικά**.

Κανόνας : Ούσιαστικά λέγονται οι λέξεις ποὺ φανερώνουν πρόσωπο, ζῶο, πρᾶγμα, ἐνέργεια, κατάστασι ή ἰδιότητα.

Τὰ ούσιαστικὰ ποὺ φανερώνουν πρόσωπο, ζῶο ή πρᾶγμα λέγονται **συγκεκριμένα**, γιατὶ μᾶς δείχνουν κάτι συγκεκριμένο, κάτι ποὺ μποροῦμε νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε μὲ τὶς αἰσθήσεις μας (νὰ τὸ ἴδοῦμε, νὰ τὸ ἀκούσωμε, νὰ τὸ πιάσωμε κλπ.).

Κι ὅσα φανερώνουν ἐνέργεια, κατάστασι ή ἰδιότητα λέγονται **ἀφηρημένα**, γιατὶ δὲν φανερώνουν κάτι τὸ χειροπιαστὸ κάτι τὸ συγκεκριμένο.

Κύρια ὀνόματα

‘Ο Δίας - ὁ Ἡρακλῆς - ὁ Κένταυρος - ἡ Ἐλλάδα - ἡ Ἀθήνα’ ή
Εὐβοια - τὸ Πάσχα - τὸ Μαΐναλον - τὸ Ἄργος - ὁ Ιανουάριος - τὸ
Σάββατον - ὁ Γεώργιος.

Κανόνας : Τὰ δύναματα τῶν ἀνθρώπων, τῶν πόλεων, τῶν μηνῶν, τῶν βουνῶν, τῶν ἡμερῶν, τῶν ἑορτῶν λέγονται κύρια δύναματα καὶ γράφεται τὸ πρώτο γράμμα των κεφαλαῖο.

’Ασκήσεις

- 1) Γράψετε ἀπὸ δύο κύρια δύναματα, ἀνθρώπων, πόλεων, μηνῶν, ἡμερῶν, ἑορτῶν, βουνῶν.
- 2) Γράψετε πέντε δύναματα συγκεκριμένα καὶ πέντε ἀφηρημένα.

”Αρδρα

Παραδείγματα :

·Ο Νίκος	ἡ Μαρία	τὸ παιδί
·Ο σκύλος	ἡ γάτα	τὸ ποντίκι
·Ο πίνακας	ἡ ἔδρα	τὸ θρανίο

Παρατήρησι : Σὲ καθένα ἀπὸ τὰ δύναματα αὐτὰ βάλαμε μπροστὰ μιὰ ἀπὸ τις τρεῖς μονοσύλλαβες λέξεις δ, η, τό, ποὺ λέγονται ἀρθρα.

Κανόνας : ”Αρθρα λέγομε τις μονοσύλλαβες λέξεις δ - η - τό, ποὺ μπαίνουν μπροστὰ ἀπὸ τὰ δύναματα.

’Ασκήσεις

- 1) Νὰ γράψῃς 6 οὐσιαστικά, ποὺ νὰ φανερώνουν πρόσωπα - ζῶα - η πράγματα.

- 2) Νὰ βάλης τὰ ἄρθρα ποὺ πρέπει στὰ παρακάτω οὐσιαστικά.
Γιάννης	Ἐλένη	Λιμάνι
Κένταυρος	Αθήνα	Φεγγάρι
κῆπος	αύλη	βιβλίο
- 3) Γράψε καὶ ἄλλα ὄνόματα μόνος σου.

Γένη ὀνομάτων

Παραδείγματα :

ὁ Νίκος	ἡ Μαρία	τὸ παιδί
ὁ σκύλος	ἡ γάτα	τὸ ποντίκι
ὁ πίνακας	ἡ ἔδρα	τὸ θρανίο

Παρατηρήσεις : Παρατηροῦμε ὅτι ἄλλα ἀπὸ τὰ ὄνόματα αὐτὰ παίρνουν μπροστά τὸ ἄρθρο **ὅ**, ἄλλα τὸ **ἥ**, καὶ ἄλλα τὸ **τό**.

"Ωστε τὰ οὐσιαστικὰ τὰ χωρίζομε σὲ τρία γένη: σὲ **ἀρσενικά**, σὲ **θηλυκὰ** καὶ σὲ **οὐδέτερα**.

Τὰ ὄνόματα ποὺ παίρνουν μπροστά τὸ ἄρθρο - **ὅ** - λέγονται ὄνόματα ἀρσενικοῦ γένους **ἥ** ἀπλῶς **ἀρσενικὰ ὄνόματα**.

Τὰ ὄνόματα ποὺ παίρνουν μπροστά τὸ ἄρθρο - **ἥ** - λέγονται **θηλυκὰ ὄνόματα**.

Τὰ ὄνόματα ποὺ παίρνουν μπροστά τὸ ἄρθρο - **τό** - λέγονται **οὐδέτερα ὄνόματα**.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν ὀνομάτων

Παραδείγματα :

ὁ πίνακας (ἕνας)	οἱ πίνακες (πολλοὶ)
ἡ γάτα (μία)	οἱ γάτες (πολλὲς)
τὸ ποντίκι (ἕνα)	τὰ ποντίκια (πολλὰ)

Παρατηρήσεις : 1. "Οταν τὸ ὄνομα φανερώνει **ἕνα** πρόσωπο

ἢ ζῶο ἢ πρᾶγμα, λέγομε ὅτι τὸ ὄνομα αὐτὸς εἶναι ἐνικοῦ ἀριθμοῦ.

2. "Οταν φανερώνη πολλά, λέγομε ὅτι εἶναι πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ τῶν ὄνομάτων εἶναι δύο: ἐνικός ἀριθμός καὶ πληθυντικός ἀριθμός.

Ασκήσεις

1. Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψῃς μὲ τὸ ἀριθμὸ τους:

5 ὄνόματα ἀρσενικά

5 ὄνόματα θηλυκά καὶ

5 ὄνόματα ουδέτερα.

2. Νὰ γράψῃς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῶν ὄνομάτων

ὁ ἀνθρωπος

ὁ σκύλος

ἡ δασκάλα

ἡ ἔδρα

τὸ σχολεῖο

τὸ θρανίο

Οἱ πτώσεις

Παράδειγμα:

Ἐνικός ἀριθμός

ὁ μαθητής διαβάζει

τοῦ μαθητοῦ τὸ βιβλίο εἶναι καθαρὸ

τὸν μαθητὴ τὸν καλὸ τὸν ἀγαπῶ

ῷ μαθητὴ ἔλα ἐδῶ

Πληθυντικός ἀριθμός

οἱ μαθηταὶ διαβάζουν

τῶν μαθητῶν τὰ βιβλία εἶναι καθαρὰ

τοὺς μαθητὰς τοὺς ἀγαποῦμε

ῷ μαθηταὶ ἔλατε ἐδῶ

Παρατηρήσεις : 1. "Αν παρατηρήσωμε τίς παραπάνω προτάσεις ότι οι ιδοῦμε διαφέρουν στην αρχή - δηλαδή στην προτάσεις, αλλά στην κατάσταση της μετατόπισης στην τελευταία λέξη.

2. Οι μορφές αυτές λέγονται **πτώσεις** καὶ εἶναι τέσσερες γιὰ τὸν ἑνικὸν καὶ τέσσερες γιὰ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμό.

3. Κάθε μία ἀπὸ τὶς τέσσερες πτώσεις ἔχει ἴδιαίτερο ὄνομα, ποὺ εἶναι ἴδιο γιὰ τὸν ἑνικὸν καὶ πληθυντικὸν ἀριθμό.

4. "Οπως ἀλλάζει μορφές τὸ ἀρσενικὸν ἀριθμὸν - δηλαδή μορφές καὶ τὸ θηλυκὸν ἀριθμὸν - ἡ - καὶ τὸ οὐδέτερο ἀριθμὸν - τὸ -

Νά, πῶς κλίνονται τὰ τρία ἄρθρα ἀρσενικὸν - θηλυκὸν καὶ οὐδέτερο μὲ τὶς πτώσεις τους.

Κλίσις τοῦ ἄρθρου

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πτώσεις	Άρσενικὸν	Θηλυκὸν	Οὐδέτερον
Όνομαστικὴ	ό	ἡ	τὸ
Γενικὴ	τοῦ	τῆς	τῶν
Αἰτιατικὴ	τὸν	τὴν	τό
Κλητικὴ	ῷ	ῷ	ῷ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	οἱ	τὰ
Γενικὴ	τῶν	τῶν	τῶν
Αἰτιατικὴ	τοὺς	τὶς	τὰ
Κλητικὴ	ῷ	ῷ	ῷ

Ασκήσεις

1. Γράψε τὸν παραπάνω πίνακα στὸ τετράδιό σου.

2. Νὰ μάθης τὶς πτώσεις ἀπ' ἔξω.
 3. Νὰ μάθης νὰ λές τὰ ἄρθρα ἀπ' ἔξω μὲ τὶς πτώσεις καὶ τοὺς ἀριθμούς.

'Ισοσύλλαβα οὐσιαστικὰ

Παραδείγματα :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ὅ μαθητὴς

ἡ μαθήτρια

τὸ τετράδιο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

οἱ μαθηταὶ

οἱ μαθήτριες

τὰ τετράδια

Παρατήρησι : Ἐδῶ παρατηροῦμε ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἔχουν ἕδιο ἀριθμὸν συλλαβῶν καὶ στὸν ἐνικὸν καὶ στὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

Κανόνας : Τὰ ὀνόματα ποὺ ἔχουν τὸν ἕδιο ἀριθμὸν συλλαβῶν καὶ στὸν ἐνικὸν καὶ στὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν λέγονται ἵσοσύλλαβα.

'Ανισοσύλλαβα οὐσιαστικὰ

Παραδείγματα :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ὁ ψαράς

ἡ ἀλεπού

τὸ σῶμα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

οἱ ψαράδες

οἱ ἀλεποῦδες

τὰ σώματα

Παρατήρησι : Ἐδῶ παρατηροῦμε ὅτι τὰ ὀνόματα αὐτὰ στὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἔχουν μιὰ συλλαβὴ περισσότερη.

Κανόνας : Τὰ ὀνόματα ποὺ ἔχουν στὸν πληθυντικὸν μιὰ συλλαβὴ παραπάνω ἀπ' τὸν ἐνικό, λέγονται ἀνισοσύλλαβα.

Ασκήσεις

1. Γράψε μὲ τὸν παρακάτω τρόπο 5 δύναματα ίσοσύλλαβα καὶ 5 ἀνισοσύλλαβα.

Ένικός ἀριθμός

1. ὁ αῆπος
2. ὁ γέγγων
3. ὁ ωσυνδρόνα
4. ὁ μαγειρένος
5. ὁ εργατιώνων

Πληθυντικός ἀριθμός

οἱ αῆποι	οἱ γέγγωνι
οἱ ωσυνδράνι	οἱ μαγειρένιοι
οἱ εργατώνει	
1. ὁ ψαράς
 2. τὰς ἔλαχι
 3. τὰ μαδαγάσκαρα
 4. ταῦτα μερί
 5. οἱ μαργιά

Θέμα – χαρακτήρας – κατάλογοι

Παραδείγματα :

Ένικός ἀριθμός

Όνομαστική

ὁ

μαθητ - ἡς

Πληθυντικός ἀριθμός

οἱ

μαθητ - αὶ (ἐς)

Γενική

τοῦ

μαθητ - οῦ (ῆ)

τῶν

μαθητ - ὄν

Αἰτιατική

τὸν

μαθητ - ḡ

τοὺς

μαθητ - ἀς (ἐς)

Κλητική

ῷ

μαθητ - ἄ (ῆ)

ῷ

μαθητ - αὶ (ἐς)

Παρατήρησι: Σ' αὐτὸ τὸ ὄνομα **μαθητής** παρατηροῦμε ὅτι τὸ πρῶτο μέρος τῆς λέξεως **μαθητ-** δὲν ἀλλάζει σὲ δλες τὶς πτώσεις, ἐνῶ τὸ τελευταῖο μέρος - **ης** - ἀλλάζει σὲ κάθε πτῶσι καὶ γίνεται - **ης - ου - η - α** στὸν ἑνικὸ καὶ **αι - ων - ας - αι** στὸν πληθυντικό.

Κανόνας : 1) Τὸ μέρος τοῦ ὀνόματος ποὺ δὲν ἀλλάζει σὲ ὅλες τὶς πτώσεις λέγεται θέμα ἡ ρίζα. 2) Τὸ τελευταῖο γράμμα τοῦ θέματος λέγεται χαρακτήρας. 3) Τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ ὀνόματος, ποὺ σὲ κάθε πτῶσι ἀλλάζει λέγεται κατάληξι.

Στὸ παράδειγμά μας τὸ θέμα εἶναι **μαθητ-** καὶ ὁ χαρακτήρας τ.

Ἄσκήσεις

Γράψε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὰ παρακάτω ὀνόματα.

Ρίζα ἡ θέμα	χαρακτήρας	κατάληξι
πωλητ	τ	ης
πίνακ	χ	ας
Τράπεζ	ζ	α
σκύλος — κῆπος — καράβι — ἄμαξι — θάλασσα κ.λ.π.		

ΚΛΙΣΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α'. ΑΡΣΕΝΙΚΑ

1. Ἀρσενικὰ ἴσοσύλλαβα σὲ - ας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	δ	λοχί- ας	δ	φύλακ- ας
Γενικὴ	τοῦ	λοχί- α	τοῦ	φύλακ- α
Αἰτιατικὴ	τὸν	λοχί- α	τὸν	φύλακ- α
Κλητικὴ	ῷ	λοχί- α	ῷ	φύλακ- α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	λοχί- ες	οἱ	φύλακ- ες
Γενικὴ	τῶν	λοχι- ὄν	τῶν	φυλάκ- ων
Αἰτιατικὴ	τοὺς	λοχί- ες	τοὺς	φύλακ- ες
Κλητικὴ	ῷ	λοχί- ες	ῷ	φύλακ- ες

Κανόνας: Τὰ ὄνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ - ας ἔχουν τὸ - α μακρό. Λ.χ. δι μήνας, δι χειμώνας, δι Σωτήρας.

1. Ὅμοια μὲ τὸ λοχίας κλίνονται τὰ ὄνόματα: δι ταμίας, δι σμηνίας, δι ξιφίας, δι τραυματίας, δι καρχαρίας.
2. Ὅμοια μὲ τὸ φύλακας κλίνονται τὰ ὄνόματα: δι γέροντας, δι δράκοντας, δι γείτονας, δι ἀγώνας.

"Ασκησις

Νὰ κλίνης γραπτῶς τὰ ὄνόματα δι σμηνί- ας, δι χειμών- ας, δι μήν- ας, δι ἔλαιων- ας.

2. Ἀρσενικά ἀνισοσύλλαβα σὲ -ας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ὅ	παπ- ἄς	ὅ	μυλων- ἄς
Γενικὴ	τοῦ	παπ- ᾁ	τοῦ	μυλων- ᾁ
Αἰτιατικὴ	τὸν	παπ- ἀ	τὸν	μυλων- ἀ
Κλητικὴ	ῷ	παπ- ἀ	ῷ	μυλων- ἀ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	παπ- ἀδες	οἱ	μυλων- ἀδες
Γενικὴ	τῶν	πᾶπ- ἀδων	τῶν	μυλων- ἀδων
Αἰτιατικὴ	τοὺς	παπ- ἀδες	τοὺς	μυλων- ἀδες
Κλητικὴ	ῷ	παπ- ἀδες	ῷ	μυλων- ἀδες

Ομοια κλίνονται καὶ γράφονται τὰ ὄνόματα ὁ λαδ-άς, ὁ φαρ-άς, ὁ ψωμ-άς, ὁ Θωμ-άς, ὁ Κοσμ-άς, ὁ Μην-άς.

Παρατηρήσεις: 1. Τὰ ὄνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ ας παίρνουν στὸν πληθυντικὸ μία συλλαβὴ παραπάνω, γι' αὐτὸ λέγονται **ἀνισοσύλλαβα**.

2. Τὰ ὄνόματα αὐτὰ λέγονται ιδιόκλιτα, γιατὶ κλίνονται μὲ ιδιαίτερο τρόπο.

3. Τὰ κύρια ὄνόματα δὲν ἔχουν πληθυντικὸ ἀριθμό.

4. Τὰ κύρια ὄνόματα ποὺ τελειώνουν σὲ ας παίρνουν περισπωμένη.

Ἄσκησις:

Νὰ κλίνης γραπτῶς ὁ ψωμάς, ὁ Κοσμᾶς καὶ νὰ τὰ μάθης δρυμογραφικῶς.

3. Ἀρσενικά ἴσοσύλλαβα σὲ -ης

*Ἐνικός ἀριθμός

Ὀνομαστική	ὅ	νικητ-ής	ὅ	ράφτ-ης
Γενική	τοῦ	νικητ-ῆ	τοῦ	ράφτ-η
Αἰτιατική	τὸν	νικητ-ὴ	τὸν	ράφτ-η
Κλητική	ῷ	νικητ-ὴ	ῷ	ράφτ-η

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀνομαστική	οἱ	νικητ-ὲς	οἱ	ράφτ-ες
Γενική	τῶν	νικητ-ῶν	τῶν	ραφτ-ῶν
Αἰτιατική	τοὺς	νικητ-ὲς	τοὺς	ράφτ-ες
Κλητική	ῷ	νικητ-ὲς	ῷ	ράφτ-ες

1. Ὄμοια μὲ τὸ **νικητής** κλίνονται ὅλα τὰ ὀξύτονα: **ὁ δικαστής, ὁ ἀγοραστής, ὁ καθηγητής.**

2. Ὄμοια μὲ τὸ **ράφτης** κλίνονται τὰ παροξύτονα: **ὁ ναύτης, ὁ Νομάρχης, ὁ καθρέφτης, ὁ ἀσβέστης, ὁ Εἰρηνοδίκης.**

Παρατήρησι: 1. Παρατηροῦμε ὅτι τὰ παροξύτονα διατηροῦν τὸν τόνο στὴν ἵδια συλλαβὴ σὲ ὅλες τὶς πτώσεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ, ποὺ τὸν κατεβάζουν στὴ λήγουσα.

*Ἀσκήσεις

Νὰ κλίνῃς γραπτῶς καὶ νὰ μάθης ἀπ' ἔξω τὰ ὀνόματα 1(**ὁ μαθητής, ὁ καθηγητής, 2) ὁ ναύτης, ὁ Νομάρχης.**

4. Ἀρσενικά ἀνισοσύλλαβα σὲ -ης

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	δ	παπουτσ-ής	δ	βαρκάρ-ης
Γενικὴ	τοῦ	παπουτσ-ή	τοῦ	βαρκάρ-η
Αἰτιατικὴ	τὸν	παπουτσ-ή	τὸν	βαρκάρ-η
Κλητικὴ	ῷ	παπουτσ-ή	ῷ	βαρκάρ-η

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	παπουτσ-ῆδες	οἱ	βαρκάρ-ηδες
Γενικὴ	τῶν	παπουτσ-ῆδων	τῶν	βαρκάρ-ηδων
Αἰτιατικὴ	τοὺς	παπουτσ-ῆδες	τοὺς	βαρκάρ-ηδες
Κλητικὴ	ῷ	παπουτσ-ῆδες	ῷ	βαρκάρ-ηδες

1. Ὁμοια μὲ τὸ παπουτσῆς κλίνονται : ὁ καφετζής, ὁ πεταλωτής, ὁ γανωτής, ὁ Στρατής.

2. Ὁμοια μὲ τὸ βαρκάρης κλίνεται : ὁ μανάβης, ὁ χασάπης, ὁ καβαλάρης, ὁ ἀράπης, ὁ Βασίλης.

Παρατήρησι : Μερικὰ ὄνόματα σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν διαφορετικὰ π.χ. ὁ νοικοκύρης — οἱ νοικοκυραῖοι, ὁ Κολοκοτρώνης — οἱ Κολοκοτρωναῖοι, οἱ Μαυρομιχαλαῖοι κ.λ.π.

Ἀσκήσεις

Νὰ κλίνης γραπτῶς ἀπ' ἔξω τὰ ἑξῆς ὄνόματα 1) ὁ γανωτής, ὁ καφετζής, 2) ὁ ἀράπης, ὁ καβαλάρης.

5. Ἀρσενικά ἀνισοσύλλαβα σὲ - ες

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	δ	τενεκ- ἐς	δ	κουραμπι-ἐς
Γενικὴ	τοῦ	τενεκ- ἐ	τοῦ	κουραμπι-ὲ
Αἰτιατικὴ	τὸν	τενεκ- ἐ	τὸν	κουραμπι-ὲ
Κλητικὴ	ῷ	τενεκ- ἐ	ῷ	κουραμπι-ὲ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	τενεκ- ἔδες	οἱ	κουραμπι-έδες
Γενικὴ	τῶν	τενεκ- ἔδων	τῶν	κουραμπι-έδων
Αἰτιατικὴ	τοὺς	τενεκ- ἔδες	τοὺς	κουραμπι-έδες
Κλητικὴ	ῷ	τενεκ- ἔδες	ῷ	κουραμπι-έδες

Παρατήρησι: Παρατηροῦμε δτὶ τὰ ὄνόματα αὐτὰ στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ διατηροῦν τὸν τόνο σὲ ὅλες τὶς πτώσεις στὴ λήγουσα, ἐνῷ στὸν πληθυντικὸ τονίζονται στὴν παραλήγουσα.

"Ομοια μὲ τὰ ὄνόματα αὐτὰ κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: ὁ χα-
σές, ὁ καναπές, ὁ καφές, ὁ πανσές, ὁ μενεξές, ὁ πουρές, κ.ἄ.

Ἀσκήσεις

1. Νὰ κλίνης γραπτῶς δύο ὅμοια ὄνόματα.
2. Νὰ μάθης νὰ κλίνῃς ἀπ' ἔξω τὰ παραπάνω ὄνόματα.

6. Ἀρσενικά ἀνισοσύλλαβα σὲ -ους

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	δ	παππ- οὺς	οἱ	παππ- οῦδες
Γενικὴ	τοῦ	παππ- οῦ	τῶν	παππ- ούδων
Αἰτιατικὴ	τὸν	παππ- οὺ	τοὺς	παππ- οῦδες
Κλητικὴ	ῷ	παππ- οὺ	ῷ	παππ- οῦδες

”Ομοια μὲ τὸ παπποὺς κλίνονται μόνον στὸν ἑνικὸ καὶ τὰ ὄνόματα: δ νοῦς καὶ ὁ Ἰησοῦς.

Ἀσκήσεις

Νὰ κλίνης γραπτῶς καὶ νὰ μάθης δρόμογραφικῶς καὶ ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ παραπάνω ὄνοματα.

7. Ἀρσενικά ἰσοσύλλαβα σὲ -ος

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	δ	γιατρ- δς	δ	λύκ- ος	δ	δάσκαλ- ος
Γενικὴ	τοῦ	γιατρ- οῦ	τοῦ	λύκ- ου	τοῦ	δασκάλ- ου
Αἰτιατικὴ	τὸν	γιατρ- δ	τὸν	λύκ- ο	τὸν	δασκάλ- ο
Κλητικὴ	ῷ	γιατρ- ε	ῷ	λύκ ε	ῷ	δασκάλ- ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	οἱ	γιατρ- οἱ	οἱ	λύκ- οι	οἱ	δάσκαλ- οι
Γενικὴ	τῶν	γιατρ- ων	τῶν	λύκ- ων	τῶν	δασκάλ- ων
Αἰτιατικὴ	τοὺς	γιατρ- οὺς	τοὺς	λύκ- ους	τοὺς	δασκάλ- ους
Κλητικὴ	ῷ	γιατρ- οἱ	ῷ	λύκ- οι	ῷ	δασκάλ- οι

Κανόνας: 1) Τὰ δύνοματα ποὺ παίρνουν δξεῖα στὴ λήγουσα λέγονται δξύτονα. 2) Τὰ δύνοματα ποὺ τονίζονται στὴν παραλήγουσα καὶ παίρνουν δξεῖα λέγονται παροξύτονα. 3) Τὰ δύνοματα ποὺ τονίζονται στὴν προπαραλήγουσα λέγονται προπαροξύτονα.

Όμοια μὲ τὸ γιατρὸς κλίνονται: ὁ σκοπός, ὁ κυνηγός, ὁ οὐρανός, ὁ ποταμός, ὁ Παρνασσός. Όμοια μὲ τὸ λύκος κλίνονται: ὁ δράκος, ὁ ἥλιος, ὁ στόλος, ὁ λόφος, ὁ Μάρκος. Όμοια μὲ τὸ δάσκαλος κλίνονται: ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀνεμος, ὁ ἄγγελος, ὁ θάνατος.

8. Ἀρσενικὰ ἰδιόκλιτα σὲ -έας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ὅ	ἱερέ- ας	ὅ	Ἀχιλλέ- ας
Γενικὴ	τοῦ	ἱερέ- α	τοῦ	Ἀχιλλέ- α
Αἰτιατικὴ	τὸν	ἱερέ- α	τὸν	Ἀχιλλέ- α
Κλητικὴ	ῷ	ἱερέ- α	ῷ	Ἀχιλλέ- α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	ἱερ- εῖς		
Γενικὴ	τῶν	ἱερ- ἐων		
Αἰτιατικὴ	τοὺς	ἱερ- εῖς		(δὲν ἔχει)
Κλητικὴ	ῷ	ἱερ- εῖς		

Όμοια μὲ τὸ Ἱερέας, κλίνεται: ὁ διανομέας, ὁ δεκανέας, ὁ γραμματέας, καὶ κατὰ τὸ Ἀχιλλέας: ὁ Ὀδυσσέας, ὁ Θησέας.

Β'. ΘΗΛΥΚΑ

1. Θηλυκά ίσοσύλλαβα σὲ -η

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ἡ	τροφ- ḡ	ἡ	τέχν- ḡ
Γενικὴ	τῆς	τροφ- ḡς	τῆς	τέχν- ḡς
Αἰτιατικὴ	τὴν	τροφ- ḡ	τὴν	τέχν- ḡ
Κλητικὴ	ῶ	τροφ- ḡ	ῶ	τέχν- ḡ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	τροφ- ἑς	οἱ	τέχν- ες
Γενικὴ	τῶν	τροφ- ὄν	τῶν	τέχν- ὄν
Αἰτιατικὴ	τὶς	τροφ- ἑς	τὶς	τέχν- ες
Κλητικὴ	ῶ	τροφ- ἑς	ῶ	τέχν- ες

1. "Οπως κλίνεται -ή τροφή- κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: ἡ βοσκή, ἡ διακοπή, ἡ πηγή, ἡ φωνή, ἡ ἀρετή, ἡ ἀστραπή.

2. "Οπως κλίνεται -ή τέχνη- κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: ἡ λύπη, ἡ θέρμη, ἡ μύτη, ἡ σκόνη, ἡ εὐγνωμοσύνη.

Ἀσκήσεις

1. Νὰ κλίνης γραπτῶς τὰ ὄνόματα ἡ φωνή, ἡ πηγή, ἡ μάχη, ἡ ἀγάπη.

2. Νὰ μάθης νὰ κλίνῃς ἀπ' ἔξω καὶ ἄλλα ὅμοια ὄνόματα.

2. Θηλυκὰ ἰσοσύλλαβα σὲ -α

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	ἡ	καρδι-ά	ἡ	ῶρ-α	ἡ	μέλισσ-α
Γεν.	τῆς	καρδι-ᾶς	τῆς	ῶρ-ας	τῆς	μέλισσ-ας
Αἰτ.	τὴν	καρδι-ά	τὴν	ῶρ-α	τὴν	μέλισσ-α
Κλητ.	ῶ	καρδι-ά	ῶ	ῶρ-α	ῶ	μέλισσ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ.	οἱ	καρδι-ὲς	οἱ	ῶρ-ες	οἱ	μέλισσ-ες
Γεν.	τῶν	καρδι-ῶν	τῶν	ῶρ-ῶν	τῶν	μελισσ-ῶν
Αἰτ.	τὶς	καρδι-ὲς	τὶς	ῶρ-ες	τὶς	μέλισσ-ες
Κλητ.	ῶ	καρδι-ὲς	ῶ	ῶρ-ες	ῶ	μέλισσ-ες

1. Ὁπως κλίνεται τὸ ὁξύτονο ἡ **καρδιά** κλίνεται : ἡ ἐλιά, ἡ δροσιά, ἡ μηλιά, ἡ γριά, ἡ φωτιά.

2. Ὁπως κλίνεται τὸ παροξύτονο ἡ **ῶρα** κλίνεται : ἡ **χώρα**, ἡ μπόρα, ἡ μοῖρα, ἡ γλῶσσα, ἡ δόξα.

3. Ὁπως κλίνεται τὸ παροξύτονο ἡ **μέλισσα** κλίνεται : ἡ βασίλισσα, ἡ θάλασσα, ἡ ἀλήθεια, ἡ μαθήτρια.

Κανόνας : 1. Τὰ θηλυκὰ ποὺ τελειώνουν σὲ -ισσα γράφονται μὲ δύο -σσ-. Π.χ.: ἡ μέλ-ισσα, ἡ βασίλ-ισσα.

Κανόνας : 2. Τὰ θηλυκὰ ποὺ τελειώνουν σὲ -ισσα καὶ -ιδα γράφονται μὲ -γιῶτα (ι). Π.χ.: ἡ μέλ-ισσα, ἡ μάγισ-σα, ἡ μαρ-ιδα, ἡ γαρ-ιδα.

"Ασκησις :

Νὰ κλίνης γραπτῶς ἔνα ὁξύτονο, ἔνα παροξύτονο, ἔνα προπαροξύτονο καὶ νὰ τὰ μάθης ἀπ' ἔξω καὶ **δρθογραφικῶς**: ἡ φωτιά, ἡ χώρα, ἡ μάγισσα.

3. Θηλυκά ἀνισοσύλλαβα σὲ -α

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ή	γιαγι- à	ή	μάν- α
Γενικὴ	τῆς	γιαγι- āς	τῆς	μάν- ας
Αἰτιατικὴ	τὴν	γιαγι- à	τὴν	μάν- α
Κλητικὴ	ώ	γιαγι- à	ώ	μάν- α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οῖ	γιαγι- ἀδες	οί	μανάδες ἦ μάνες
Γενικὴ	τῶν	γιαγι- ἀδων	τῶν	μανάδων
Αἰτιατικὴ	τὶς	γιαγι- ἀδες	τὶς	μανάδες ἦ μάνες
Κλητικὴ	ώ	γιαγι- ἀδες	ώ	μανάδες Ἠ μάνες

"Οπως κλίνεται ἡ γιαγιὰ κλίνεται καὶ ἡ μαμά, ἡ κυρά.

"Ασκησι

Νὰ κλίνης γραπτῶς τὰ ὄνόματα ἡ μαμά, ἡ κυρά καὶ νὰ τὰ μάθης ἀπ' ἔξω ὁρθογραφικῶς.

4. Θηλυκά ίσοσύλλαβα σε -ος

Ένικδες ἀριθμός

Όνομ.	ή	κιβωτ-ός	ή	λεωφόρ-ος	ή	εἴσοδ-ος
Γεν.	τῆς	κιβωτ-οῦ	τῆς	λεωφόρ-ου	τῆς	εἰσόδ-ου
Αἰτ.	τὴν	κιβωτ-ὸ	τὴν	λεωφόρ-ο	τὴν	εἰσόδ-ο
Κλητ.	ῷ	κιβωτ-ὲ (ος)	ῷ	λεωφόρ-ε(ος)	ῷ	εἰσόδ-ε (ος)

Πληθυντικός ἀριθμός

Όνομ.	οἱ	κιβωτ-οὶ	οἱ	λεωφόρ-οι	οἱ	εἴσοδ-οι
Γεν.	τῶν	κιβωτ-ῶν	τῶν	λεωφόρ-ων	τῶν	εἰσόδ-ων
Αἰτ.	τὶς	κιβωτ-οὺς	τὶς	λεωφόρ-ους	τὶς	εἰσόδ-ους
Κλητ.	ῷ	κιβωτ-οὶ	ῷ	λεωφόρ-οι	ῷ	εἴσοδ-οι

- “Ομοια μὲ τὸ δέξιτονο κιβωτός κλίνεται : ή θαλαμηγός, ή Αιδηψός, ή Λεμεσός, ή Αμοργός, ή Ιωλκός, ή Οδησσός.
- “Ομοια μὲ τὸ παροξύτονο λεωφόρος κλίνεται ή τάφρος.
- “Ομοια μὲ τὸ παροξύτονο εἴσοδος κλίνεται : ή ἔξοδος, ή ἔρημος, ή σύνοδος, ή ἄβυσσος, ή Κόρινθος, ή Κίμωλος.

Κανόνας : Εἰς τὰ θηλυκά ὄνόματα ποὺ τελειώνουν σε -ος - γράφομε τὸ - ος - μὲ ὅμικρον.

Ἀσκήσεις

Νὰ κλίνης ἔνα δέξιτονο, ἔνα παροξύτονο καὶ ἔνα προπαροξύτονο θηλυκό, ἀπὸ τὰ παραπάνω ὅμοια.

5. Θηλυκά ἀνισοσύλλαβα σὲ -ης

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστική	ἡ	καθαριότ -ης	ἡ	θεομότ -ης
Γενική	τῆς	καθαριότ -ητος	τῆς	θεομότ -ητος
Αἰτιατική	τὴν	καθαριότ -ητα	τὴν	θεομότ -ητα
Κλητική	ῷ	καθαριότ -ης	ῷ	θεομότ -ης

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστική	οἱ	καθαριότ -ητες	οἱ	θεομότ -ητες
Γενική	τῶν	καθαριοτ -ήτων	τῶν	θεομοτ -ήτων
Αἰτιατική	τὶς	καθαριότ -ητες	τὶς	θεομότ -ητες
Κλητική	ῷ	καθαριότ -ητες	ῷ	θεομότ -ητες

Ομοια μὲ τὸ ὄνομα καθαριότης καὶ θεομότης κλίνονται: καὶ τὰ ὄνόματα, ἡ ποιότης, ἡ ποσότης, ἡ ἀνθρωπότης, ἡ τιμιότης, ἡ ἀδελφότης, ἡ ταπεινότης.

Παρατήρησι: Τὰ ὄνόματα σὲ -οτης - εἶναι ἀνισοσύλλαβα γιατὶ ἔχουν μία συλλαβὴ περισσότερη σὲ δλες τὶς πτώσεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὄνομαστικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ.

Κανόνας: Σὲ δλα τὰ θηλυκὰ ὄνόματα σὲ -οτης - γράφομε τὸ -ο - τῆς παραλήγουσας μὲ ὅμικρον.

Ἀσκήσεις

- Νὰ βρῆς μόνος σου πέντε θηλυκὰ ὄνόματα σὲ -οτης -.
- Νὰ κλίνης γραπτῶς δύο ὄνόματα σὲ -οτης - θηλυκὰ καὶ νὰ μάθης νὰ νὰ κλίνῃς ἀπ' ἔξω.

6. Θηλυκά ἀρχαιόκλιτα ἴσοσύλλαβα σὲ -ι(ς)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	ἡ	πόλ-ι(ς)	ἡ	κατάληξ-ι(ς)
Γενικὴ	τῆς	πόλ-εως	τῆς	καταλήξ-εως
Αἰτιατικὴ	τὴν	πόλ-ι	τὴν	καταλήξ-ι
Κλητικὴ	ῷ	πόλ-ι	ῷ	καταλήξ-ι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	οἱ	πόλ-εις	οἱ	καταλήξ-εις
Γενικὴ	τῶν	πόλ-εων	τῶν	καταλήξ-εων
Αἰτιατικὴ	τὶς	πόλ-εις	τὶς	καταλήξ-εις
Κλητικὴ	ῷ	πόλ-εις	ῷ	καταλήξ-εις

1. Ὁπως κλίνεται τὸ ὄνομα **ἡ πόλι**, κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: **ἡ τάξι**, **ἡ πρᾶξι**, **ἡ κλίσι**, **ἡ δύσι**, **ἡ θέσι**, **ἡ βάσι**.

2. Ὁπως κλίνεται καὶ τονίζεται τὸ ὄνομα **κατάληξι**, κλίνονται καὶ τονίζονται καὶ τὰ ὄνόματα: **ἡ θέλησι**, **ἡ διαίρεσι**, **ἡ Κυβέρνησι**, **ἡ ἀφαίρεσι**, **ἡ πρόσθεσι**, **ἡ εἴδησι** κ.ἄ.

Κανόνας: Σὲ δλα τὰ θηλυκὰ ὄνόματα σὲ -ις γράφομε τὸ -ι μὲ γιῶτα (ι).

Ἀσκήσεις

1. Γράψε στὴν ὄνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ πέντε θηλυκὰ σὲ -ι-εως.

2. Νὰ κλίνης γραπτῶς δύο παροξύτονα καὶ δύο προπαροξύτονα θηλυκὰ σὲ -ι-εως καὶ νὰ τὰ μάθης ἀπ' ἔξω.

Γ' ΟΥΔΕΤΕΡΑ

1. Ἰσοσύλλαβα οὐδέτερα σὲ - ο

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	τὸ	νερ- ὁ	τὰ	νερ- ἄ
Γενικὴ	τοῦ	νερ- οῦ	τῶν	νερ- ὄν
Αἰτιατικὴ	τὸ	νερ- ὁ	τὰ	νερ- ἄ
Κλητικὴ	ῷ	νερ- ὁ	ῷ	νερ- ἄ

“Ομοια μὲ τὸ ὁξύτονο ὄνομα τὸ νερὸ κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: τὸ φτερό, τὸ φαγητό, τὸ βουνό, τὸ αὔγο.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	τὸ	σῦκ- ο	τὰ	σῦκ- α
Γενικὴ	τοῦ	σύκ- ου	τῶν	σύκ- ων
Αἰτιατικὴ	τὸ	σῦκ- ο	τὰ	σῦκ- α
Κλητικὴ	ῷ	σῦκ- ο	ῷ	σῦκ- α

1. “Ομοια μὲ τὸ ὄνομα σῦκο κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: τὸ μῆλο, τὸ ζῶο, τὸ ροῦχο, τὸ πλοϊο, τὸ βιβλίο κ.λ.π.

2. Τὸ ὄνομα σῦκο παίρνει περισπωμένη γιατὶ τὸ ψιλὸν (υ) εἶναι μακρόν.

Ἐπίσης ἡ λέξις σῦκα παίρνει περισπωμένη, γιατὶ ἡ κατάληξις -α στὰ οὐδέτερα εἶναι βραχεῖα.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	τὸ	ἄλογ- ο	τὰ	ἄλογ- α
Γενικὴ	τοῦ	ἄλογ- ου	τῶν	ἄλογ- ων
Αἰτιατικὴ	τὸ	ἄλογ- ο	τὰ	ἄλογ- α
Κλητικὴ	ῷ	ἄλογ- ο	ῷ	ἄλογ- α

Παρατήρησι: "Ομοια μὲ τὸ ὄνομα ἀλογο κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: τὸ ὄργανο, τὸ μέτωπο, τὸ κύπελλο, τὸ θέατρο κ.λ.π.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικός αριθμός

Όνομαστική	τὸ	σίδερ-ο	τὰ	σίδερ-α
Γενική	τοῦ	σίδερ-ου	τῶν	σίδερ-ων
Αἰτιατική	τὸ	σίδερ-ο	τὰ	σίδερ-α
Κλητική	ῷ	σίδερ-ο	ῷ	σίδερ-α

Παρατήρησι: "Ομοια μὲ τὸ ὄνομα τὸ σίδερο κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: τὸ κόσκινο, τὸ δάχτυλο, τὸ σύνεργο, τὸ κούμαρο, τὸ χιονόνερο, τὸ πίτουρο.

Κανόνας: 1. Τὸ -α στὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι πάγ-
τοτε βραχύ. Π.χ. Τὰ μῆλ-α, τὰ πλοῖα, τὰ εσῦν, κ.

Κανόνας: 2. Τὰ οὐδέτερα ποὺ τελειώνουν σὲ -ο γράφονται μὲ διμικρού (ο).

Κανόνας : 3. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ ἔνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν οὐδετέρων εἶναι ὅμοιες.

Ασκήσεις

1. Νὰ κλίνης γραπτῶς τὰ ὄνόματα: τὸ αὐγό, τὸ πλοῖο, τὸ θέατρο, τὸ δάκτυλο.

2. Νὰ βρῆς τὴν γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ στὰ ἔξης ὀνόματα:
τὰ βουνὰ - τῶν βουνῶν
τὰ πλοῖα - τῶν πλοίων
τὰ μέτωπά - τῶν μέτωπων
τὰ σύνεργα - τῶν σύνεργων
τὰ χιονόνερα - τῶν χιονόνερων
τὰ δάχτυλα - τῶν δάχτυλων
τὰ ὅργανα - τῶν ὅργανων
τὰ πίτουρα - τῶν πίτουρων

2. Ἰσοσύλλαβα οὔδέτερα σὲ -ος

Ἐνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Όνομαστική	τὸ	λάθ-ος	τὰ	λάθ-η
Γενική	τοῦ	λάθ-ους	τῶν	λαθ-ῶν
Αἰτιατική	τὸ	λάθ-ος	τὰ	λάθ-η
Κλητική	ῷ	λάθ-ος	ῷ	λάθ-η

Παρατήρησι: Σύμφωνα μὲ τὸ λάθος κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα: τὸ δάσος, τὸ κράτος, τὸ βάρος, τὸ μέρος, τὸ μέλος, τὸ τεῖχος, τὸ κέρδος, τὸ τέλος, τὸ μῆκος.

Ἐνικός ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Όνομαστική	τὸ	ἄνθ-ος	τὰ	ἄνθ-η
Γενική	τοῦ	ἄνθ-ους	τῶν	άνθ-έων
Αἰτιατική	τὸ	ἄνθ-ος	τὰ	ἄνθ-η
Κλητική	ῷ	ἄνθ-ος	ῷ	ἄνθ-η

Παρατήρησι: Σύμφωνα μὲ τὸ ἄνθος κλίνονται καὶ τὸ ὄνόματα: τὸ δρος (τῶν ὁρέων), τὸ χεῖλος (τῶν χειλέων).

Σημείωσι: Μερικὰ οὐδέτερα σὲ -ος - δὲν ᔁγουν πληθυντικό, ὅπως τὸ θάρρος, τὸ κῦρος, τὸ κόστος.

Κανόνας: Τὰ οὐδέτερα ποὺ σχηματίζουν τὴν ὄνομαστική τοῦ πληθυντικοῦ σὲ-η- γράφονται μὲ -ητα.

Π.χ. τὰ δάση, τὰ ἄνθη, τὰ ὅρη. . . -

'Ασκήσεις

1. Νὰ κλίνης γραπτῶς τὰ ὄνόματα: τὸ τεῖχος, τὸ ὅρος, τὸ κράτος, τὸ χεῖλος.
2. Νὰ κλίνης γραπτῶς μόνον στὸν ἑνικὸ τὰ ὄνόματα, τὸ θάρρος, τὸ κόστος.
3. Νὰ μάθῃς νὰ κλίνῃς ἀπ' ἔξω ὅμοια ὄνόματα.

3. Ἰσοσύλλαβα οὐδέτερα σὲ -ι

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

'Ονομαστικὴ	τὸ	ψωμ-ὶ	τὰ	ψωμ-ιὰ
Γενικὴ	τοῦ	ψωμ-ιοῦ	τῶν	ψωμ-ιῶν
Αἰτιατικὴ	τὸ	ψωμ-ὶ	τὰ	ψωμ-ιὰ
Κλητικὴ	ῶ	ψωμ-ὶ	ῶ	ψωμ-ιὰ

Παρατήρησι: Σύμφωνα μὲ τὸ ὄνομα **ψωμί**, κλίνονται καὶ τὰ ἔξῆς: τὸ παιδί, τὸ αὐτί, τὸ λουρί, τὸ ἀρνί, τὸ πόδι, τὸ βόδι, τὸ καράβι, τὸ ἀλάτι κ.λ.π.

Παρατήρησι: Τὸ ὄνομα **δάκρυ** καὶ μερικὰ ἄλλα χαϊδευτικά, δὲν ἔχουν γενικὴ οὔτε στὸν ἑνικὸ οὔτε στὸν πληθυντικό, ὅπως είναι τὸ προβατάκι, τὸ κουκλάκι, τὸ τραπεζάκι, τὸ γατάκι, τὸ παιδάκι.

Κανόνας: 1. "Ολα τὰ οὐδέτερα ποὺ τελειώνουν σὲ -ι- γράφονται μὲ γιῶτα (ι).

Κανόνας: 2. 'Εξαιροῦνται καὶ γράφονται μὲ ὅψιλον (υ) τὰ ὄνόματα: βράδυ, δάκρυ, δίχτυ, στάχυ, δόρυ.

'Ασκήσεις

1. Νὰ κλίνῃς γραπτῶς ἔνα ὁξύτονο οὐδέτερο καὶ ἔνα παροξύτονο.

2. Νὰ κλίνης γραπτῶς τὸ ὄνομα τὸ δάκρυ καὶ τὸ παιδάκι.
 3. Νὰ μάθης νὰ κλίνῃς ἀπ' ἔξω ἄλλα ὅμοια ὄνόματα.

4. Ἀνισοσύλλαβα οὐδέτερα σὲ - ας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	τὸ	κρέ - ας	τὰ	κρέ - ατα
Γενικὴ	τοῦ	κρέ - ατος	τῶν	κρε - ἀτων
Αἰτιατικὴ	τὸ	κρέ - ας	τὰ	κρέ - ατα
Κλητικὴ	ῶ	κρέ - ας	ῶ	κρέ - ατα

Κανόνας : Τὰ οὐδέτερα σὲ - ας - ἔχουν τὸ - α - βραχύ.

5. Ἀσκήσεις

1. Νὰ κλίνῃς γραπτῶς τὸ ὄνομα τὸ τέρας.

5. Ἀνισοσύλλαβα οὐδέτερα σὲ - ως

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομαστικὴ	τὸ	φῶς	τὰ	φῶτ - α
Γενικὴ	τοῦ	φωτ - δς	τῶν	φώτ - ων
Αἰτιατικὴ	τὸ	φῶς	τὰ	φῶτ - α
Κλητικὴ	ῶ	φῶς	ῶ	φῶτ - α

Κανόνας : Κάθε συλλαβὴ ποὺ γίνεται ἀπὸ συναίρεσι
 ὅταν τονίζεται παίρνει περισπωμένη π. χ. φά - ος
 (φῶς).

6. Ἀνισοσύλλαβα ούδέτερα σὲ -μα

Ἐνικδς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	τὸ	χῶμ- α	τὸ	στόμ- α
Γενικὴ	τοῦ	χώμ- ατος	τοῦ	στόμ- ατος
Αἰτιατικὴ	τὸ	χῶμ- α	τὸ	στόμ- α
Κλητικὴ	ῷ	χῶμ- α	ῷ	στόμ- α

Πληθυντικδς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	τὰ	χώμ- ατα	τὰ	στόμ- ατα
Γενικὴ	τῶν	χωμ- ἀτων	τῶν	στομ- ἀτων
Αἰτιατικὴ	τὰ	χώμ- ατα	τὰ	στόμ- ατα
Κλητικὴ	ῷ	χώμ- ατα	ῷ	στόμ- ατα

Παρατηρήσεις : 1. Σύμφωνα μὲ τὸ χῶμα καὶ τὸ στόμα κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα τὸ σῶμα, τὸ βῆμα, τὸ νῆμα, τὸ πρᾶγμα, τὸ κτῆμα, τὸ ρῆμα, τὸ κλῖμα, τὸ θέμα, τὸ μνῆμα.

2. Ἐπίσης βλέπομε ὅτι ἡ κατάληξι α στὰ ούδέτερα εἶναι βραχεῖα, γι' αὐτὸ δσα τονίζονται στὴν μακρὰ παραλήγουσα παίρονουν περισπωμένη, τὸ χῶμα, τὸ σῶμα κ.λ.π.

Ἀσκήσεις

1. Νὰ κλίνης γραπτῶς τὰ ὄνόματα: τὸ βῆμα, τὸ ποίημα.

ΕΠΙΘΕΤΑ

Τί λέγονται ἐπίθετα

Παραδείγματα :

1. Ό πίνακας εἶναι **μαῦρος**.
2. Ή ἔδρα εἶναι **καθαρή**.
3. Τὸ θρανίον εἶναι **ξύλινο**.

Παρατηρήσεις : 1. Στὸ πρῶτο παράδειγμα παρατηροῦμε ὅτι ἡ λέξι **μαῦρος**, μᾶς λέγει τὸ λογῆς εἶναι ὁ πίνακας, δηλαδὴ τὴν ἰδιότητα τοῦ πίνακα. Ή λέξι πίνακας γνωρίζομε ὅτι εἶναι οὐσια-
στικό.

2. Στὸ δεύτερο παράδειγμα ἡ λέξι **καθαρή** μᾶς λέγει ἐπίσης τὸ λογῆς εἶναι ἡ ἔδρα.

3. Στὸ τρίτο παράδειγμα ἡ λέξι **ξύλινο** μᾶς λέγει ἀπὸ τὸ εἶ-
ναι φτιαγμένο τὸ θρανίο, δηλαδὴ τὴν ποιότητα τοῦ θρανίου.

Κανόνας : Οἱ λέξεις ποὺ μᾶς φανερώνουν τὸ λογῆς εἶ-
ναι τὰ οὐσιαστικὰ λέγονται ἐπίθετα.

Παραδείγματα :

1. Ό κῆπος εἶναι **ώραιος**.
2. Ή αὐλὴ εἶναι **στρογγυλή**.
3. Ή πόρτα εἶναι **ξύλινη**.
4. Ό τοῖχος εἶναι **πέτρινος**.

"Ασκησι

1. Νὰ βρῆς τέσσερα ἐπίθετα ἀρσενικά, τέσσερα θηλυκά καὶ τέσσερα οὐδέτερα καὶ νὰ φτιάξῃς δικά σου παραδείγματα.

Τὰ γένη τῶν ἐπιδέτων καὶ οἱ καταλήξεις

Παραδείγματα :

·Ο καλός μαθητής	ο καθαρὸς ἄνθρωπος
·Η καλὴ μαθήτρια	ἡ καθαρὴ αὐλὴ
Τὸ καλὸ παιδί	τὸ καθαρὸ σχολεῖο
	·Ο σιδερένιος στύλος
	·Η σιδερένια πόρτα
	Τὸ σιδερένιο κρεβάτι

Παρατηρήσεις : 1. Παρατηροῦμε ὅτι οἱ λέξεις **καλός, καθαρός, σιδερένιος**, εἰναι ἐπίθετα, γιατὶ μᾶς λέγουν τὶ λογῆς εἰναι τὰ οὐσιαστικά.

2. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν τρία γένη, ἀρσενικό, θηλυκὸ καὶ οὐδέτερο, ἀνάλογα μὲ τὸ οὐσιαστικὸ ποὺ προσδιορίζουν. Γιὰ κάθε γένος ἔχουν ίδιαίτερη κατάληξη.

3. Τὰ ἐπίθετα συμφωνοῦν μὲ τὰ οὐσιαστικὰ στὸ γένος, στὸν ἀριθμὸ καὶ στὴν πτῶσι.

Κανόνας : Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρία γένη.

Παραδείγματα ἐπιθέτων

ο καλ-ός	—	ἡ καλ-ή	—	τὸ καλ-ὸ	=	ος - η - ο
ο νέ-ος	—	ἡ νέ-α	—	τὸ νέ-ο	=	ος - α - ο
ο παλι-ός	—	ἡ παλι-ά	—	τὸ παλι-ὸ	=	ος - ια - ο

"Ασκησις

1. Νὰ βρῆς ὀνόματα ἐπίθετα καὶ νὰ τὰ γράψῃς στὰ τρία γένη.

ΚΛΙΣΙΣ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. Ἐπίθετα σὲ ος - η - ο

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	ὅς ἀγαθός	ἥ ἀγαθή	τὸς ἀγαθὸς
Γεν.	τοῦ ἀγαθοῦ	τῆς ἀγαθῆς	τοῦ ἀγαθοῦ
Αἰτ.	τὸν ἀγαθὸν	τὴν ἀγαθήν	τὸν ἀγαθὸν
Κλητ.	ῷς ἀγαθῷς	ῷ ἀγαθῇ	ῷς ἀγαθῷς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	οἱ ἀγαθοί	οἵ ἀγαθοί	τὰ ἀγαθά
Γεν.	τῶν ἀγαθῶν	τῶν ἀγαθῶν	τῶν ἀγαθῶν
Αἰτ.	τοὺς ἀγαθούς	τὶς ἀγαθοί	τὰ ἀγαθά
Κλητ.	ῷοι ἀγαθοῖ	ῷ ἀγαθοῖ	ῷ ἀγαθῷ

Παρατηρήσεις : 1. Τὰ ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσια-
στικά.

2. Σύμφωνα μὲ τὸ ἀγαθὸς - ἀγαθή - ἀγαθό, κλίνονται καὶ
τὰ ἔξῆς: ὁ κακός, ὁ μαῦρος, ὁ ἄσπρος, ὁ πράσινος, ὁ δυνα-
τός, ὁ πονηρός, ὁ τυχερός καὶ ἄλλα.

Κανόνας: Τὰ ἐπίθετα διατηροῦν τὸν τόνο στὴν ἴδια
συλλαβή, σ' ὅλες τὶς πτώσεις Ἐνικοῦ καὶ Πληθυ-
τικοῦ ἀριθμοῦ.

Ἀσκήσεις

- Νὰ κλίνῃς τὸ ἐπίθετο ὁ τυχερός, ἡ τυχερή, τὸ τυχερό
καὶ νὰ μάθης νὰ κλίνῃς ἀπ' ἔξω ἄλλα δμοια.
- Νὰ κλίνῃς μὲ τὸ οὐσιαστικὸ ἔνα ἐπίθετο: Π.γ. ὁ καλός
καιρός, ἡ καλή μέρα, τὸ καλὸ βιβλίο.

2. Ἐπίδετα σὲ ος - α - ο

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	ό νέ - ος	—	ή νέ - α	—	τὸ νέ - ο
Γεν.	τοῦ νέ - ου	—	τῆς νέ - ας	—	τοῦ νέ - ου
Αἰτ.	τὸν νέ - ο	—	τὴν νέ - α	—	τὸ νέ - ο
Κλητ.	ῷ νέ - ε	—	ῷ νέ - α	—	ῷ νέ - ο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	οἱ νέ - οι	—	οἱ νέ - ες	—	τὰ νέ - α
Γεν.	τῶν νέ - ων	—	τῶν νέ - ων	—	τῶν νέ - ων
Αἰτ.	τοὺς νέ - ους	—	τὶς νέ - ες	—	τὰ νέ - α
Κλητ.	ῷ νέ - οι	—	ῷ νέ - ες	—	ῷ νέ - α

Σύμφωνα μὲ τὸ νέ - ος, νέ - α, νέ - ο, κλίνονται καὶ τὰ ἔξῆς ἐπίθετα: ὁ ὥραῖος, ἡ ὥραία, τὸ ὥραῖο, ὁ ἀθῶος, ἡ ἀθώα, τὸ ἀθῶο κλπ.

Ἀσκήσεις

Νὰ κλίνης τὸ παρακάτω ἐπίθετο μαζὶ μὲ τὸ οὔσιαστικό:

‘Ο ώραῖος κῆπος, ἡ ώραία χώρα, τὸ ώραῖο δένδρο.

‘Ο κρύος καιρός, ἡ κρύα θάλασσα, τὸ κρύο νερό.

3. Ἐπίδετα σὲ - ος - ια - ο

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	ό παλι - ὄς	ή παλι - ἄ	τὸ παλι - ὄ
Γεν.	τοῦ παλι - οῦ	τῆς παλι - ἄς	τοῦ παλι - οῦ
Αἰτ.	τὸν παλι - ὄ	τὴν παλι - ἄ	τὸ παλι - ὄ
Κλητ.	ῷ παλι - ἄ	ῷ παλι - ἄ	ῷ παλι - ὄ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ.	οἱ παλι - οἱ	οἱ παλι - ἄς	τὰ παλι - ἄ
Γεν.	τῶν παλι - ων	τῶν παλι - ὧν	τῶν παλι - ων
Αἰτ.	τοὺς παλι - οὺς	τὶς παλι - ἄς	τὰ παλι - ἄ
Κλητ.	ῷ παλι - οἱ	ῷ παλι - ἄς	ῷ παλι - ἄ

Σύμφωνα μὲ τὸ ἐπίθετο, παλιός, παλιά, παλιό, κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα: δεξιός, μαρμαρένιος, ἀσημένιος, βουνίσιος, γαλάζιος κλπ.

*Ασκήσεις

Νὰ κλίνης τὰ παρακάτω ἐπίθετα μαζὶ μὲ τὰ οὐσιαστικά.

1. Ὁ γαλάζιος οὐρανός, ἡ γαλάζια θάλασσα, τὸ γαλάζιο πανί.

2. Ὁ γλυκός χυμός, ἡ γλυκιὰ καραμέλλα, τὸ γλυκὸ μῆλο.

Νὰ συμπληρώσῃς τὶς καταλήξεις ποὺ λείπουν.

Τὸ παλ. βιβλί., ἡ παλι. ἔδρ., ὁ παλι. πίνακ., ὁ μαρμανέν. πύργ., ἡ μαρμαρέν. σκάλ., τὸ μαρμαρέν. ἄλων., ὁ σιδερέν. θώρακ., ἡ σιδερέν. πόρτ., τὸ σιδερέν. κάγκελ.

4. Ἐπίθετα σὲ - ος - ια - ϖ.

*Ενικός ἀριθμός

Όνομ.	ὅ	πλατ - ς	ἡ	πλατ - ἰὰ	τὸ	πλατ - ύ
Γεν.	τοῦ	πλατ - ιοῦ	τῆς	πλατ - ιᾶς	τοῦ	πλατ - ιοῦ
Αἰτ.	τὸν	πλατ - ύ	τὴν	πλατ - ιὰ	τὸ	πλατ - ύ
Κλητ.	ῷ	πλατ - ύ	ῷ	πλατ - ιὰ	ῷ	πλατ - ύ

Πληθυντικός ἀριθμός

Όνομ.	οἱ	πλατ - ιοὶ	οἱ	πλατ - ιὲς	τὰ	πλατ - ιὰ
Γεν.	τῶν	πλατ - ιῶν	τῶν	πλατ - ιῶν	τῶν	πλατ - ιῶν
Αἰτ.	τοὺς	πλατ - ιοὺς	τὶς	πλατ - ιὲς	τὰ	πλατ - ιὰ
Κλητ.	ῷ	πλατ - ιοὶ	ῷ	πλατ - ιὲς	ῷ	πλατ - ιὰ

Σύμφωνα μὲ τὸ πλατύς, πλατιά, πλατύ κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα: φαρδύς, ἐλαφρύς, παχύς, μακρύς, βαρύς κλπ.

Παρατηρήσεις: 1. Μὲ ὅψιλον (**υ**) γράφονται τὰ ἐπίθετα ποὺ φανερώνουν μιὰ ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ: π.χ. ὁ δρόμος εἶναι πλατύς ἢ τὸ ὕφασμα εἶναι φαρδύ.

2. Ἀντίθετα, ὅσα ἐπίθετα φανερώνουν τί χρῶμα ἔχει τὸ οὐσιαστικό, γράφονται μὲ **ῆτα** (**η**). Π.χ. ὁ τοῖχος εἶναι καφετής, ἢ τὸ ὕφασμα εἶναι καφετὶ ἢ σταχτί:

'Ασκήσεις

Νὰ κλίνης τὰ παρακάτω ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικὰ μαζί:

‘Ο μακρὺς δρόμος, ἡ μακριὰ κορδέλλα, τὸ μακρὺ σχοινί.

5. Ἐπίθετα σὲ -ης -ια -ι

'Ενικὸς ἀριθμὸς

Όνομ. ὁ θαλασσ-ής	ἡ θαλασσ-ιά	τὸ θαλασσ-ὶ
Γεν. τοῦ θαλασσ-ιοῦ	τῆς θαλασσ-ιᾶς	τοῦ θαλασσ-ιοῦ
Αἰτ. τὸν θαλασσ-ή	τὴν θαλασσ-ιά	τὸ θαλασσ-ὶ
Κλητ. ὡς θαλασσ-ή	ὡς θαλασσ-ιά	ὡς θαλασσ-ὶ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομ. οἱ θαλασσ-ιοὶ	οἱ θαλασσ-ιὲς	τὰ θαλασσ-ιὰ,
Γεν. τῶν θαλασσ-ιῶν	τῶν θαλασσ-ιῶν	τῶν θαλασσ-ιῶν
Αἰτ. τοὺς θαλασσ-ιοὺς	τὶς θαλασσ-ιὲς	τὰ θαλασσ-ιὰ
Κλητ. ὥς θαλασσ-ιοὶ	ὥς θαλασσ-ιὲς	ὥς θαλασσ-ιὰ

Παρατηρήσεις: 1. Τὰ ἐπίθετα σὲ -ης -ια -ι - κλίνονται τὸ ἵδιο μὲ τὰ ἐπίθετα σὲ - ὑς - ιά - ύ.

2. Σύμφωνα μὲ τὸ ἐπίθετο δ θαλασσ-ής, ἡ θαλασσ-ιά, τὸ θαλασσ-ι, κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα: δ κανελής, ὁ βυσσινής, ὁ καφετής, ὁ σταχτής.

6. Ἐπίδετα σὲ - ης - α - ΙΚΟ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ. δ	ζηλιάρ-ης	ἡ	ζηλιάρ-α	τὸ	ζηλιάρ-ικο	
Γεν.	τοῦ	ζηλιάρ-η	τῆς	ζηλιάρ-ιας	τοῦ	ζηλιάρ-ικου
Αἰτ.	τὸν	ζηλιάρ-η	τὴν	ζηλιάρ-α	τὸ	ζηλιάρ-ικο
Κλητ.	ῷ	ζηλιάρ-η	ῷ	ζηλιάρ-α	ῷ	ζηλιάρ-ικο

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομ. οἱ	ζηλιάρ-ηδες	οἱ	ζηλιάρ-ες	τὰ	ζηλιάρ-ικα	
Γεν.	τῶν	ζηλιάρ-ηδων	τῶν	ζηλιάρ-ηδων	τῶν	ζηλιάρ-ικων
Αἰτ.	τοὺς	ζηλιάρ-ηδες	τὶς	ζηλιάρ-ες	τὰ	ζηλιάρ-ικα
Κλητ.	ῷ	ζηλιάρ-ηδες	ῷ	ζηλιάρ-ες	ῷ	ζηλιάρ-ικα

Σύμφωνα μὲ τὸ **ζηλιάρης**, **ζηλιάρα**, **ζηλιάρικο** κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα: ὁ **παραπονιάρης**, ὁ **πεισματάρης**, ὁ **χαδιάρης** κ.λ.π.

“Ομοια ἐπίσης κλίνονται καὶ ὅσα μοιάζουν μὲ τὸ μαυρομάτης, μαυμομάτα - μαυρομάτικο, γαλανομάτης - γαλανομάτα - γαλανομάτικο. Ἐπίσης ὁ μακαρίτης - ἡ μακαρίτισσα - τὸ μακαρίτικο, ὁ χωριάτης - ἡ χωριάτισσα - τὸ χωριάτικο.

- Παρατηρήσεις:** 1. τὸ ἀρσενικὸ παῖδενει μιὰ συλλαβὴ παραπάνω σὲ ὄλες τὶς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ.
2. Τὸ θηλυκὸ παῖδενει μιὰ συλλαβὴ ἀκόμα, μόνο στὴν γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ.
3. Τὸ οὐδέτερο δὲν μεταβάλλεται.

Ἀσκήσεις

Νὰ κλίνης τὸ ἐπίθετο: ὁ **χωριάτης** - ἡ **χωριάτισσα** - τὸ **χωριάτικο**. Ἐπίσης νὰ κλίνης τὰ ἐπίθετα μαζὶ μὲ τὰ οὐσιαστικά: ὁ **παραπονιάρης** γυιδες - ἡ **παραπονιάρα** κόρη - τὸ **παραπονιάρικο παιδί**.

ΤΡΙΓΕΝΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

1. Ἐπίθετα σὲ -ης -ης -ικο.

Ἐνικὸς ἀριθμός

Όνομ. ὁ εὐγεν- ἡς	ἡ εὐγεν- ἡς	τὸ εὐγεν- ικὸ
Γεν. τοῦ εὐγεν- ἡ(οῦς)	τῆς εὐγεν- οῦς	τοῦ εὐγεν- ικοῦ
Αἰτ. τὸν εὐγεν- ἡ	τὴν εὐγεν- ἡ	τὸ εὐγεν- ικὸ
Κλητ. ὅ εὐγεν- ἡ	ὅ εὐγεν- ἡς	ὅ εὐγεν- ικό

Πληθυντικὸς ἀριθμός

Όνομ. οἱ εὐγεν- εῖς	οἱ εὐγεν- εῖς	τὰ εὐγεν- ικὰ
Γεν. τῶν εὐγεν- ὄν	τῶν εὐγεν- ὄν	τῶν εὐγεν- ικῶν
Αἰτ. τοὺς εὐγεν- εῖς	τὶς εὐγεν- εῖς	τὰ εὐγεν- ικὰ
Κλητ. ὥ εὐγεν- εῖς	ὥ εὐγεν- εῖς	ὥ εὐγεν- ικά

Ομοια μὲ τὸ ἐπίθετο **εὐγενής**, κλίνονται καὶ τὰ ἔξῆς: ὁ συγγενής, ἡ συγγενής, τὸ συγγενικό, ὁ εἰλικρινής, ἡ εἰλικρινής, (οὐδέτερο δὲν ἔχει), ὁ ἀσθενής, ἡ ἀσθενής, τὸ ἀσθενικό.

Παρατήρησις: Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν τρία γένη καὶ δύο καταλήξεις καὶ τὰ λέγομε **τριγενῆ** καὶ **δικατάληκτα**.

Νὰ κλίνης τὸ ἐπίθετο μαζὶ μὲ τὸ οὐσιαστικό: ὁ **ἀσθενής** μαθητής, ἡ **ἀσθενής** μαθήτρια, τὸ **ἀσθενικό** φυτό.

Κανόνας: Τὰ ἐπίθετα ποὺ τελειώνουν σὲ -ιμος, -ικος, -ινος, -ιδερος, -ισιος, -ισια, -ιστος καὶ -ια, γράφονται μὲ γιῶτα (ι). Π. χ. χρήσ-ιμος, μάλλ-ινος, μαυρ-ιδερός, βουν-ίσιος, χωριάτ-ισσα, καθ-ιστός, φτωχ-ιά.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Παραδείγματα:

1. Ό Γιάννης είναι **πρῶτος** ἀπ' ὅλους.
 2. Ό Τάκης ήλθε **δεύτερος**.
 3. Ή Νίκη ήλθε **τρίτη**.
-
1. **Ένας** μαθητής διαβάζει.
 2. **Μία** μαθήτρια γράφει.
 3. **Δέκα** μαθηταὶ τρέχουν.
 4. **Έκατο** μαθηταὶ παίζουν.

Κανόνας: Οι λέξεις ποὺ μᾶς φανερώνουν πόσα είναι τὰ οὐσιαστικὰ ἢ τὴ σειρά τους, λέγονται ἀριθμητικά.

Τὰ ἀριθμητικὰ **ένας**, **ένδεκα**, **έξι**, **έπτα**, **έκατο** παίρνουν δασεῖα.

Ἄριθμητικὰ είναι οι λέξεις: **Ένας**, **μία**, **ένα**, **δύο**, **τρία**, **τέσσερα** κλπ. **Πρῶτος**, **δεύτερος**, **δέκατος**, **έκατοστος** κλπ. **Διπλός**, **τριπλός**, **διπλάσιος**, **τριπλάσιος** κλπ. **Μονάδα**, **τριάδα**, **δεκάδα**, **είκοσάρα**, **χιλιάρα**.

Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τὸ **ένα** ἕως τὸ **εἴκοσι** γράφονται μὲ μία λέξι: **ένα**, **έπτα**, **έννέα**, **δεκαεννέα**, **είκοσι**.

Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τὸ 21 καὶ πάνω γράφονται μὲ δύο λέξεις: **Είκοσι ένα**, **τριάντα ὀκτώ**.

Τὰ ἀριθμητικὰ 9 καὶ 900 γράφονται μὲ δύο (νν): **Έννέα**, **έννεακόσια**, ἐνῶ τὸ **ένατος**, καὶ **ένενήντα** μὲ **ένα** (ν).

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Παραδείγματα :

1. Ἐγώ ὁ διδάσκαλος γράφω ή ἔγώ γράφω.
2. Ἐσύ ὁ μαθητής ἀκοῦς η ἔσυ ἀκοῦς.
3. Ο Μίμης γράφει η αὐτὸς γράφει :
4. Ο Κώστας ἔπαιζε η ἔκεινος ἔπαιζε.

Παρατήρησι: Έδω βλέπομε ότι άντι τοῦ ὄνόματος — **ὁ Μίμης** γράφει — μποροῦμε νὰ εἰποῦμε **αὐτὸς** γράφει. Μποροῦμε ν' άντικαταστήσωμε τὰ ὄνόματα μὲ **ἄλλες λέξεις** — **ἔγώ** — **ἔσυ** — **αὐτὸς** — **ἔκεινος** κλπ.

Κανόνας: Τις λέξεις ποὺ μεταχειριζόμαστε άντι τῶν ὄνομάτων τις λέγομε ἀντωνυμίες.

Οἱ ἀντωνυμίες ἔχουν τρία πρόσωπα.

ἔγώ	(πρῶτο πρόσωπο)	}	Ἐνικὸς
ἔσυ	(δεύτερο πρόσωπο)		ἀριθμὸς
αὐτὸς	(τρίτο πρόσωπο)		
ἔμεις	(πρῶτο πρόσωπο)		Πληθυντικὸς
ἔσεις	(δεύτερο πρόσωπο)	}	ἀριθμὸς
αὐτοί	(τρίτο πρόσωπο)		

Ἄντωνυμίες είναι οἱ ἑξῆς λέξεις: **ὁ δικός μου, ὁ δικός σου,** ή **δική του.** **Ἐκεῖνος, ἔκεινη, ἔκεινο, τοῦτος, τούτη, τούτο.** **Αὐτός, αὐτή, αὐτό.** **Ποιός, ποιά, ποιό.** **Πόσα. Τί.**

"Εγκλισι τοῦ τόνου

Παραδείγματα :

1. Ὁ δάσκαλός μου μὲ ἀγαπᾶ.
2. Ἡ τάξι μας εἶναι καθαρή.
3. Τὸ μάθημά σου εἶναι εὔχολο.
4. Τὸ βιβλίο μου εἶναι ώρατο.

Κανόνας : "Οταν ὁ τόνος μιᾶς λέξεως χάνεται τελείως
ἢ ἀνεβαίνει στὴν λήγουσα τῆς προηγουμένης λέ-
ξεως, τότε αὐτὸ λέγεται ἔγκλισι τοῦ τόνου.

Οἱ λέξεις ποὺ χάνουν ἢ ἀνεβάζουν τὸν τόνο λέγονται **ἔγκλι-
τικές**. Ἐγκλιτικὲς λέξεις εἶναι οἱ ἀντωνυμίες: **μοῦ, σοῦ, τοῦ,
μᾶς, σᾶς, τό, τοῦ τόν, τούς, τά, μέ.**

"Οταν ἡ προηγούμενη λέξι εἶναι προπαροξύτονη, ὁ τόνος τῆς
ἐγκλιτικῆς ἀνεβαίνει στὴν λήγουσα. "Αν ἡ προηγούμενη τονίζεται
στὴ λήγουσα ἢ παραλήγουσα μὲ ὅξεια, ὁ τόνος τῶν ἐγκλιτικῶν
χάνεται.

* Ασκήσεις

Νὰ βρῆς στὶς παρακάτω προτάσεις ποῦ ἔγινε ἔγκλισι καὶ νὰ
φτιάξῃς καὶ σὺ παρόμοιες.

1. Φέρε μου τὸ μολύβι σου.
2. Δῶσε μου, τὸ τετράδιό σου.
3. Πήγαινέ με περίπατο.
4. Πές τους τὴν ἀλήθεια.

ΡΗΜΑΤΑ

1. Ποιές λέξεις όνομάζομε ρήματα

Παραδείγματα :

1. 'Ο χτίστης **χτίζει**
2. 'Ο σκύλος **δέρνεται**
- 'Ο κηπουρός **σκαλίζει** Τὸ δένδρο **κόβεται**
- 'Ο μαθητής **γράφει** Τὸ ξύλο **σχίζεται**
3. Τὸ παιδί **κοιμᾶται**
- 'Ο Γιωργος **κάθεται** →

Παρατηρήσεις :

1. Οι λέξεις **χτίζει**, **σκαλίζει**, **γράφει**, μᾶς φανερώνουν ότι τὸ οὐσιαστικὸ κάνει μία ἐνέργεια (μία ἔργασία).
2. Οι λέξεις **δέρνεται**, **κόβεται**, **σχίζεται**, μᾶς φανερώνουν ότι τὸ οὐσιαστικὸ παθαίνει κάτι (δέρνεται).
3. Οι λέξεις, **κοιμᾶται**, **κάθεται**, μᾶς λένε ότι τὸ οὐσιαστικὸ δὲν ἐνεργεῖ, οὕτε παθαίνει τίποτα, ἀλλὰ ότι ἀπλῶς βρίσκεται σὲ μιὰ κατάστασι.

Κανόνας : Ρήματα λέγονται οἱ λέξεις ποὺ φανερώνουν ότι τὸ (πρόσωπο, ζῶο ἢ πρᾶγμα) ἐνεργεῖ (γράφει) ἢ παθαίνει (δέρνεται) ἢ ἐνεργεῖ καὶ παθαίνει (λούζεται) ἢ ἀπλῶς βρίσκεται σὲ μιὰ κατάστασι (κοιμᾶται).

2. Ἀριθμοὶ καὶ πρόσωπα ρημάτων

Παραδείγματα : α' πρόσωπο ἐγὼ γράφ- ω
β' » ἐσὺ γράφ- εις
γ' » αὐτὸς γράφ- ει

1. Σὲ αὐτὰ τὰ παραδείγματα βλέπομε ὅτι τὰ πρόσωπα ποὺ γράφουν εἶναι τοία.

Τὸ πρῶτο (**ἐγώ**), τὸ δεύτερο (**ἐσύ**) καὶ τὸ τρίτο (**αὐτός, αὐτή, αὐτό**).

2. Στὸ παραπάνω παράδειγμα τὸ πρόσωπο ποὺ γράφει, ὅταν εἶναι ἔνα τὸ ρῆμα εἶναι **ἔνικοῦ ἀριθμοῦ**.

Παραδείγματα : α' πρόσωπο ἐμεῖς γράφομε
β' » ἐσεῖς γράφετε
γ' » αὐτοὶ γράφουν

1. Σὲ αὐτὰ τὰ τρία παραδείγματα βλέπομε ὅτι τὰ πρόσωπα ποὺ γράφουν εἶναι πολλά, (**ἐμεῖς, ἐσεῖς, αὐτοί, αὐτές, αὐτὰ**) καὶ τὸ ρῆμα εἶναι **πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ**.

Κανόνας : Τὰ ρήματα ἔχουν δύο ἀριθμούς: 'Ενικὸ καὶ Πληθυντικὸ καὶ τρία πρόσωπα στὸν 'Ενικὸ καὶ τρία στὸν Πληθυντικὸ ἀριθμό.

'Ασκήσεις

Νὰ κλίνῃς ὅπως τὸ παρακάτω παράδειγμα δύο δικά σου ὅμοια ρήματα.

ἐγὼ	διαβάζ- ω	'} Ένικὸς ἀριθμὸς
ἐσὺ	διαβάζ- εις	
αὐτὸς	διαβάζ- ει	
ἐμεῖς	διαβάζ- ομε	'} Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
ἐσεῖς	διαβάζ- ετε	
αὐτοὶ	διαβάζ- ουν	

3. Ρήματα ἐνεργητικά καὶ παθητικά

Παραδείγματα :

Ἐγὼ διαβάζω, τρέχω, ποτίζω, σκαλίζω, πηδῶ.

1. Ἐδῶ ὅλα τὰ ρήματα φανερώνουν ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν κάνει κάποια ἐνέργεια.

2. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **ἐνεργητικά** ἢ **ἐνεργητικῆς φωνῆς**. Ὄλα τὰ ρήματα ποὺ τελειώνουν σὲ -ω- εἶναι **ἐνεργητικῆς φωνῆς**.

Παραδείγματα :

Ἐγὼ καίομαι, βρέχομαι, λούζομαι, κάθομαι, δνειρεύομαι, δέρνομαι, κοιμᾶμαι.

1. Ἀπὸ τὰ ρήματα αὐτὰ μᾶς φανερώνουν :

α) ἂλλα ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν παθαίνει κάτι (δέρνομαι).

β) ἂλλα ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν κάτι κάνει καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτό του (λούζομαι).

γ) ἂλλα ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν βρίσκεται σὲ μιὰ κατάστασι (κάθομαι, κοιμᾶμαι).

Ὄλα τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **παθητικά** ἢ **παθητικῆς φωνῆς**.

2. Ὅσα ρήματα τελειώνουν σὲ -μαι εἶναι **παθητικῆς** (ἢ μέσης) φωνῆς.

Ασκήσεις

1. Νὰ γράψῃς 5 προτάσεις μὲ ἐνεργητικὸν ρῆμα σὰν αὐτή.

Διαβάζω τὸ μάθημά μου.

2. Νὰ γράψῃς 5 προτάσεις μὲ παθητικὸν ρῆμα σὰν αὐτή.

Κάθε πρωὶ λούζομαι.

3. Νὰ βρῆς ἀπὸ τὸ μάθημά σου τὶς λέξεις ποὺ εἶναι ρήματα ἐνεργητικά ἢ παθητικά.

4. Κλίσι Βοηθητικῶν ρημάτων

Τὰ ορήματα **ἔχω** καὶ **εἶμαι** λέγονται **βοηθητικὰ** καὶ κλίνονται **ἔτσι**:

1. Τὸ οῆμα **ἔχω**

Ἐνεστώτας	Παρατατικός	Μέλλων
ἔγὼ ἔχω	ἔγὼ εἴχα	ἔγὼ θὰ ἔχω
ἔσὺ ἔχεις	ἔσὺ εἴχεις	ἔσὺ θὰ ἔχης
αὐτὸς ἔχει	αὐτὸς εἴχει	αὐτὸς θὰ ἔχῃ
ἔμεις ἔχομε	ἔμεις εἴχαμε	ἔμεις θὰ ἔχωμε
ἔσεις ἔχετε	ἔσεις εἴχατε	ἔσεις θὰ ἔχετε
αὐτοὶ ἔχουν	αὐτοὶ εἴχαν	αὐτοὶ θὰ ἔχουν

2. Τὸ οῆμα **εἶμαι**

Ἐνεστώτας	Παρατατικός	Μέλλων
ἔγὼ εἶμαι	ἔγὼ ἥμουν	ἔγὼ θὰ εἶμαι
ἔσὺ εἰσαι	ἔσὺ ἥσουν	ἔσὺ θὰ εἰσαι
αὐτὸς εἴναι	αὐτὸς ἥταν	αὐτὸς θὰ εἴναι
ἔμεις εἴμαστε	ἔμεις ἥμαστε	ἔμεις θὰ εἴμαστε
ἔσεις εἴσαστε (εἰστε)	ἔσεις ἥσαστε	ἔσεις θὰ εἴστε
αὐτοὶ εἴναι	αὐτοὶ ἥταν	αὐτοὶ θὰ εἴναι

Παρατήρησι: 1. Τὰ ορήματα **ἔχω** καὶ **εἶμαι** δὲν **ἔχουν** ἄλλους χρόνους, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν **ἐνεστῶτα**, **παρατατικὸ** καὶ **μέλλοντα**.

· **Ἀσκήσεις**

Γράψε στὸ τετράδιό σου καὶ μάθε καλὰ τὰ ορήματα **ἔχω** καὶ **εἶμαι**, γιατὶ θὰ σὲ βοηθήσουν πολὺ στὴν κλίσι τῶν ἄλλων ορημάτων.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

1. Ρήματα σὲ -ω -εις -ει.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
Ἐνεστώτας		

ἐγὼ	γράφ -ω	νὰ γράφ -ω	—
ἐσὺ	γράφ -εις	νὰ γράφ -ης	ἐσὺ γράφ -ε
αὐτὸς	γράφ -ει	νὰ γράφ -η	αὐτὸς ἀς γράφ -η
ἐμεῖς	γράφ -ομε	νὰ. γράφ -ωμε	—
ἐσεῖς	γράφ -ετε	νὰ γράφ -ετε	ἐσεῖς γράφ -ετε
αὐτοὶ	γράφ -ουν	νὰ γράφ -ουν	αὐτοὶ ἀς γράφ -ουν

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

2. Ρήματα σὲ -ομαι -εσαι -εται.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
Ἐνεστώτας		

ἐγὼ	γράφ -ομαι	νὰ γράφ -ωμαι	—
ἐσὺ	γράφ -εσαι	νὰ γράφ -εσαι	ἐσὺ νὰ γράφ -εσαι
αὐτὸς	γράφ -εται	νὰ γράφ -εται	αὐτὸς ἀς γράφ -εται
ἐμεῖς	γραφ -όμαστε	νὰ γραφ -ώμαστε	—
ἐσεῖς	γράφ -εστε	νὰ γράφ -εστε	ἐσεῖς νὰ γράφ -εστε
αὐτοὶ	γράφ -ονται	νὰ γράφ -ωνται	αὐτοὶ ἀς γράφ -ωνται

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

3. Ρήματα σὲ -ωνω -ωνεις -ωνει.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
Ἐνεστώτας		

ἐγὼ	πληρών -ω	νὰ πληρών -ω	—
ἐσὺ	πληρών -εις	νὰ πληρών -ης	ἐσὺ πλήρων -ε
αὐτὸς	πληρών -ει	νὰ πληρών -η	αὐτὸς ἀς πληρών -η
ἐμεῖς	πληρών -ομε	νὰ πληρών -ωμε	—
ἐσεῖς	πληρών -ετε	νὰ πληρών -ετε	ἐσεῖς πληρών -ετε
αὐτοὶ	πληρών -ουν	νὰ πληρών -ουν	αὐτοὶ ἀς πληρών -ουν

ΡΗΜΑΤΩΝ

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

4. Ρήματα σε -ωνομαι -ωνεσαι -ωνεται.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

*Ενεστώτας

έγω πληρών -ομαι	νὰ πληρών -ωμαι	—
έσυ πληρών -εσαι	νὰ πληρών -εσαι	έσυ νὰ πληρών -εσαι
αὐτὸς πληρών -εται	νὰ πληρών -εται	αὐτὸς ἄς πληρών -εται
έμεις πληρων -όμαστε	νὰ πληρων -όμαστε	—
έσεις πληρών -εστε	νὰ πληρών -εστε	έσεις νὰ πληρών -εστε
αὐτοὶ πληρών -ονται	νὰ πληρών -ωνται	αὐτοὶ ἄς πληρών -ωνται

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

5. Ρήματα σε -ιζω -ιζεις -ιζει.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

*Ενεστώτας

έγω δροσίζ -ω	νὰ δροσίζ -ω	—
έσυ δροσίζ -εις	νὰ δροσίζ -ης	έσυ δροσίζ -ε
αὐτὸς δροσίζ -ει	νὰ δροσίζ -η	αὐτὸς ἄς δροσίζ -η
έμεις δροσίζ -ομε	νὰ δροσίζ -ωμε	—
έσεις δροσίζ -ετε	νὰ δροσίζ -ετε	έσεις δροσίζ -ετε
αὐτοὶ δροσίζ -ουν	νὰ δροσίζ -ουν	αὐτοὶ ἄς δροσίζ -ουν

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

6. Ρήματα σε -ιζομαι -ιζεσαι -ιζεται.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

*Ενεστώτας

έγω δροσίζ -ομαι	νὰ δροσίζ -ωμαι	—
έσυ δροσίζ -εσαι	νὰ δροσίζ -εσαι	έσυ δροσίζ -εσαι
αὐτὸς δροσίζ -εται	νὰ δροσίζ -εται	αὐτὸς ἄς δροσίζ -εται
έμεις δροσίζ -όμαστε	νὰ δροσίζ -όμαστε	—
έσεις δροσίζ -εστε	νὰ δροσίζ -εστε	έσεις νὰ δροσίζ -εστε
αὐτοὶ δροσίζ -ονται	νὰ δροσίζ -ωνται	αὐτοὶ ἄς δροσίζ -ωνται

Η ΜΕΤΟΧΗ

Παραδείγματα :

1. Πάει στὸ σχολεῖο πηδώντας.
2. Ἐρχεται τρέχοντας.
3. Ἡλθε ἀπὸ τὸ σχολεῖο χαρούμενος.
4. Σήμερα εἰμαι λυπημένος.

Παρατήρησι :

1. Ἡ λέξι πηδώντας γίνεται ἀπὸ τὸ ρῆμα πηδῶ.
2. Ἡ λέξι τρέχοντας γίνεται ἀπὸ τὸ ρῆμα τρέχω.
3. Ἡ λέξι χαρούμενος γίνεται ἀπὸ τὸ ρῆμα χαίρομαι.
4. Ἡ λέξι λυπημένος γίνεται ἀπὸ τὸ ρῆμα λυποῦμαι.

Οι λέξεις πηδώντας καὶ τρέχοντας ποὺ γίνονται ἀπὸ ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς πηδῶ καὶ τρέχω λέγονται μετοχὲς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Οι λέξεις χαρούμενος καὶ λυπημένος, ποὺ γίνονται ἀπὸ ρήματα τῆς παθητικῆς φωνῆς χαίρομαι καὶ λυποῦμαι λέγονται μετοχὲς τῆς παθητικῆς φωνῆς.

Οι μετοχὲς τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς ἔχουν κατάληξι -ωντας ḥ - οντας.

Οι μετοχὲς τῆς παθητικῆς φωνῆς ἔχουν κατάληξι -μενός -μενη -μενο.

Ασκήσεις :

Φτιάξε μετοχὲς τὰ παρακάτω ρήματα :

1. Μετοχὲς ἐνεργητικῆς φωνῆς: παίζω = παίζοντας, τρέχω = . τρέχοντας, πηδῶ = πηδώντας, τραγουδῶ = . τραγουδώντας, γράφω = . γράφοντας

2. Μετοχὲς παθητικῆς φωνῆς: λούζομαι = λουσμένος, χτενίζομαι = . ψευτίζομαι, λυποῦμαι = . λυπημένος .

3. Φτιάξε μετοχὲς ἀπὸ ἄλλα δικά σου ρήματα.

II. ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Ἐπιρρήματα

Παράδειγμα:

Χθὲς ἐκάθησα **ἔδω**, ἔπαιξα **πολὺ** καὶ πέρασα **καλά**.

Παρατήρησι: Στὰ παραδείγματα αὐτὰ βλέπομε ότι οἱ ἄκλιτες λέξεις **χθές**, **ἔδω**, **πολύ**, **καλά** ἐξηγοῦν πιὸ πολὺ τὰ φήματα, στὰ δοποῖα ἀνήκουν.

Οἱ λέξεις αὐτὲς λέγονται **ἐπιρρήματα**.

Κανόνας: Ἐπιρρήματα λέγονται οἱ ἄκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν τὸ ρῆμα καὶ φανερώνουν χρόνο, τόπο, ποσόν, τρόπο.

2. Σύνδεσμοι

Παραδείγματα:

Ο Μίμης καὶ δ Κωστάκης εἶναι μαθηταί. Ο Μίμης ἔγραψε καὶ διάβασε. Ο Κωστάκης δύμας ἀν καὶ τὸν φώναξε ἡ μητέρα του, οὔτε ἔγραψε, οὔτε διάβασε.

"**Αρα** πρέπει νὰ τιμωρηθῇ.

Παρατήρησι: Έδῶ βλέπομε ότι οἱ ἄκλιτες λέξεις **καὶ**, **δύμας**, **ἀν** καὶ, **οὔτε - οὔτε**, συνδέουν δύο λέξεις (ο Μίμης καὶ δ Κωστάκης) ἢ δύο προτάσεις (οὔτε ἔγραψε οὔτε διάβασε).

Κανόνας: Σύνδεσμοι λέγονται οἱ ἄκλιτες λέξεις που συνδέουν λέξι μὲ λέξι ἢ πρότασι μὲ πρότασι.

3. Προδέσεις

Παραδείγματα:

Μετὰ τὸ μάθημα ἔφυγα **ἀπὸ** τὸ σχολεῖο καὶ ἐπῆγα στὸ σπίτι μου.

Από αὔριο θὰ μαζεύωμε χρήματα γιὰ τὴν ἐκδρομή.

Παρατήρησι: Σ' αὐτὸ τὸ παράδειγμα βλέπομε ὅτι οἱ ἄκλιτες λέξεις μετά, ἀπό, γιὰ μπαίνουν μπροστὰ ἀπὸ οὔσιαστικὰ ἢ ἐπιρρήματα, παίρνουν δηλαδὴ τὴν **πρώτη θέσι** καὶ λέγονται **προθέσεις**.

Κανόνας: Προθέσεις λέγονται οἱ ἄκλιτες λέξεις, που μπαίνουν μπροστὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἢ τὰ ἐπιρρήματα.

Προθέσεις ἔχομε μονοσύλλαβες: μέ, σέ, εἰς, πρός, γιά, ώς, σάν, καὶ δισύλλαβες: ἀπό, μετά, ἀντί, κατά, παρά, χωρίς, δίχως.

4. Ἐπιφωνήματα

Παραδείγματα:

1. Μπράβο! εῦγε! παιδί μου.	= ἐπαινοῦμε
2. Μακάρι! νὰ πᾶς καλά.	= εὐχόμαστε
3. "Ω! πωπώ! τί μεγάλο ποὺ εἶναι!	= θαυμάζομε
4. "Ω! Μίμη, ἔλα ἐδῶ.	= προσκαλοῦμε
5. "Α, ᾁ, χά, χά, χά!	= γελοῦμε
6. "Αχ! ἀλλοίμονο! ωχ! πωπώ! τί ἐπαθα	= λυπούμαστε

Παρατήρησι: Ἐδῶ παρατηροῦμε ὅτι τὶς ἄκλιτες λέξεις **μπράβο, εῦγε, μακάρι, πωπώ, ᾁχ** κλπ. τὶς μεταχειριζόμαστε, ὅταν θέλωμε νὰ φωνάξωμε, νὰ γελάσωμε, ἢ νὰ ἐκφράσωμε μεγάλη χαρά, δυνατὸ πόνο, ἐνθουσιασμὸ κλπ.

Κανόνας: Ἐπιφωνήματα λέγονται οἱ ἄκλιτες λέξεις μὲ τὶς ὅποιες ἐκφράζομε χαρά, πόνο, θαυμασμό, ἐνθουσιασμό, δργή, ἔκπληξι.

Στὰ ἐπιφωνήματα βάζομε τὸ θαυμαστικό (!).

1500/95

024000028112

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΑ ΠΛΗΡΗΣ ΣΕΙΡΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΤΑΞΙΣ Α'

No 1 Αριθμητική - Τετράδιο

ΤΑΞΙΣ Β'

No 2 Πεταλούδες (Πατριδογνωσία)

» 3 Αριθμητική - Τετράδιο

» 4 Γραμματική - Τετράδιο

ΤΑΞΙΣ Γ'

No 5 Παλαιά Διαθήκη

» 6 Μυθικά Χρόνια

» 7 Φυσική 'Ιστορία

» 8 Μεθοδική 'Αριθμητική

» 9 'Αττική - Αθήνα - Πειραιάς

» 14 Α' Γραμματική Δημοτικής

» 18 Παιδικές 'Εκθέσεις

ΤΑΞΙΣ Δ'

No 10 Καινή Διαθήκη

» 11 'Ιστορία 'Αρχ. 'Ελλάδος

» 12 Φυσική 'Ιστορία

» 13 Μεθοδική 'Αριθμητική

» 14 Γραμματική Δημοτικής

» 15 Γεωγραφία 'Ελλάδος

» 18 Παιδικές 'Εκθέσεις

ΤΑΞΕΙΣ Γ' και Δ'

No 15 Γεωγραφία 'Ελλάδος
(Αον καὶ Βον ἔτος Συν/λίας)

AP. 16 'Ιστορία

(Αον ἔτος Συν/λίας)

» 17 'Ιστορία

(Βον ἔτος Συν/λίας)

» 18 Παιδικές 'Εκθέσεις

(Αον καὶ Βον ἔτος Συν/λίας)

ΤΑΞΙΣ Ε'

AP. 19 'Εκκλ. 'Ιστορία ('Εγκεκρ.)

» 20 Βυζαντική 'Ιστορία »

» 21 Γεωγρ. 'Ηπείρων »

» 22 Φυσική καὶ Χημεία »

AP. 23 Φυσική 'Ιστορία ('Ελεύθ.)

» 29 'Αριθμητική ('Εγκεκρ.)

» 30 Γεωμετρία »

» 35 Οἱ 'Εκθέσεις μου ('Ελεύθ.)

» 37 Στοιχ. Λογοτεχνίας -

Βιογραφίες

»

» 38 'Εκδρομές »

» 39 Εύαγγ. Περικοπαὶ ('Εγκεκρ.)

» 40 'Αγωγὴ τοῦ Πολίτου »

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'

AP. 24 Κατήχ. καὶ Λειτουργ. ('Εγκ.)

» 25 'Ιστορία Νεωτ. 'Ελλ. »

» 26 Γεωγρ. Εύρώπης »

» 27 Φυσική καὶ Χημεία »

» 28 Φυσική 'Ιστορία ('Ελεύθ.)

» 29 'Αριθμητική ('Εγκεκρ.)

» 30 Γεωμετρία »

» 35 Οἱ 'Εκθέσεις μου ('Ελεύθ.)

» 37 Στοιχ. Λογοτεχνίας -

Βιογραφίες

»

» 38 'Εκδρομές »

» 39 Εύαγγ. Περικοπαὶ ('Εγκεκρ.)

» 41 'Αγωγὴ τοῦ Πολίτου »

ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Ε' & ΣΤ'

AP. 29 'Αριθμητική ('Εγκεκρ.)

(Αον καὶ Βον ἔτος Συν/λίας)

» 30 Γεωμετρία ('Εγκεκρ.)

(Αον καὶ Βον ἔτος Συν/λίας)

» 33 Φυσική 'Ιστορία ('Ελεύθ.)

(Αον ἔτος Συν/λίας)

» 34 Φυσική 'Ιστορία »

(Βον ἔτος Συν/λίας)

» 35 Οἱ 'Εκθέσεις μου »

» 37 Στοιχ. Λογοτεχνίας -

Βιογραφίες

»

» 38 'Εκδρομές »

» 39 Εύαγγ. Περικοπαὶ ('Εγκεκρ.)

"ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ο ΣΟΦΟΣ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ,,

Π. Γ. ΜΑΥΡΙΑ & ΣΙΑ Ο. Ε.

ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 14 - ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής